

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaali-ala

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2012

Tiia Saarinen

ÄITIEN KOKEMUKSIA VANHEMMUUDEN JA VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMISESTA PÄIVÄRYHMÄ PIKKU-MIINASSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tiia Saarinen

ÄITIEN KOKEMUKSIA VANHEMMUUDEN JA VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMISESTA PÄIVÄRYHMÄ PIKKU-MIINASSA

Vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen on tärkeää, sillä varhainen tuki ennaltaehkäisee tulevia mahdollisesti suurempia ongelmia. Varhaista vuorovaikutusta tukemalla tuetaan vauvan tervettä ja monipuolista kehitystä, mutta jotta vanhempi jaksaisi olla vuorovaikutuksessa vauvansa kanssa, on tärkeää kiinnittää huomiota myös vanhemman hyvinvointiin.

Suoritin tutkimukseni Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n päiväryhmä Pikku-Miinassa vauvaperheille. Pikku-Miinan asiakkaana on perheitä, jotka tarvitsevat erityistä tukea esimerkiksi synnytyksen jälkeisen masennuksen tai verkostojen puutteen vuoksi. Pikku-Miinassa työskennellään äitien ja vauvojen kanssa, mutta myös isiä huomioidaan toiminnassa jonkin verran. Toiminta on muun muassa varhaisen vuorovaikutuksen tukemista, päivärytmin luomista, vauvaperhearjen elämistä sekä yksilö- ja ryhmäkeskusteluja.

Tutkimukseni tavoitteena oli kartoittaa äitien kokemuksia siitä, miten Pikku-Miinan toiminta tukee vanhemmuutta ja varhaista vuorovaikutusta, miten äidit kokevat Pikku-Miinan tarjoaman vertaistuen ja miten Pikku-Miinan toimintaa voisi kehittää. Tutkimukseni suoritin tekemällä laadullisen teemahaastattelun viidelle Pikku-Miina ryhmässä olleelle äidille.

Tutkimukseni toimii varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukemisen puolestapuhujana osoittamalla kuinka tärkeäksi vanhemmat sen kokevat. Tutkimukseni hyödyttää Pikku-Miinaa, sillä tutkimukseni tarjoaa näyttöä Pikku-Miinan toiminnan kannattavuudesta, antaa palautetta työntekijöille sekä kehittämisajatuksia toiminnalle. Tutkimustani voidaan käyttää apuna myös tulevia äiti-vauvaryhmiä perustettaessa.

Äitien kokemusten mukaan Pikku-Miina tukee vanhemmuutta ja varhaista vuorovaikutusta merkittävässä määrin. Vertaistuki oli äideille tärkeää, sillä se tarjosi uusia näkökulmia omiin ongelmiin ja voimaannutti tuomalla esiin sen, että ongelmien kanssa ei oltu yksin. Pikku-Miinan toimintaa äidit kehittäisivät lisäämällä ryhmäpäiviä ja vähentämällä väliviikkoja. Pikku-Miinan toiminnan markkinointia tulisi lisätä. Pääsääntöisesti Pikku-Miina nähtiin toimivana kokonaisuutena, joka oli tuonut merkittävää apua perheiden tilanteisiin.

ASIASANAT:

Ensi- ja turvakotien liitto, Varhainen vuorovaikutus, Vanhemmuus, Vertaistuki, Äiti-vauvaryhmät

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services | Childcare, youth and family work

2012 | 83

Terttu Parkkinen

Tiia Saarinen

MOTHERS' EXPERIENCES FROM SUPPORTING PARENTHOOD AND EARLY MOTHER-INFANT INTERACTION IN DAY GROUP PIKKU-MIINA

Supporting parenthood and early mother-infant interaction is important, because early support decreases bigger problems in future. By supporting early mother-infant interaction you support baby's healthy growth. In order that parents have strength to communicate with their babies it is important to notice also parents' well-being.

I completed my research at Tampere Association of Mother and Child Homes and Shelters' day group Pikku-Miina for families with a baby. Clients of Pikku-Miina are families who need special support for example because of postnatal depression or lack of social networks. Support in Pikku-Miina is for example to help creating a day rhythm and by having individual and group conversations.

The aim of my research was to survey mothers' experiences of how Pikku-Miina supports parenthood and early mother-infant interaction, how mothers feel the group support of Pikku-Miina and how Pikku-Miina's working models could be improved. I conducted my research by qualitative theme interview for five mothers' who have taken part in Pikku-Miina groups.

My research pleads for supporting early mother-infant interaction and parenthood by showing how important it is for parents. My research benefits Pikku-Miina because it gives proof of its profitability, gives feedback for employees and ideas for improving the working models. My research can be used while creating new mother-baby groups.

According to mothers experience Pikku-Miina supports parenthood and early mother-infant interaction significantly. Peer support was important for mothers' because it offered new perspectives for problems and empowered by showing that you were not alone with the problems. Mother's would improve Pikku-Miina by increasing group days and decreasing gap weeks. Pikku-Miina should be advertised more. Mainly Pikku-Miina was experienced as a working entirety, which had brought significant help for families' situations.

KEYWORDS:

The Federation of Mother and Child Homes and Shelters, Early Mother-Infant Interaction, Parenthood, Peer Support, Mother-Baby groups

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO JA TAMPEREEN ENSI- JA TURVAKOTI RY.	8
3 ÄITI-VAUVARYHMÄT	10
3.1 Äiti-vauvaryhmät Suomessa	10
3.2 Ensi- ja turvakotien liiton päiväryhmien perustaminen	11
3.3 Päiväryhmä Pikku-Miina vauvaperheille	13
4 ÄIDIN JA VAUVAN VARHAINEN VUOROVAIKUTUS	17
4.1 Kiintymyssuhdeteoria	17
4.2 Varhainen vuorovaikutus ja kehitys	19
4.3 Vanhemman mielenterveysongelmat ja varhainen vuorovaikutus	21
5 VANHEMMUUS VAUVAPERHEESSÄ	24
5.1 Vanhemmuuden kokemus	24
5.2 Vanhemmuus eri perhemalleissa	26
5.3 Vanhemmuuden tukeminen vauvaperhetyössä	28
6 RYHMÄTOIMINTA JA VERTAISTUKI	31
6.1 Ryhmän muodostus ja merkitys	31
6.2 Sosiaalinen tuki	32
6.3 Vertaistuki	33
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	35
7.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät	35
7.2 Tutkimuksen menetelmä	36
7.3 Aineiston hankinta ja sen analysointi	37
7.4 Haastattelujen tekeminen	39
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	41
8.1 Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen Pikku-Miinassa	41
8.2 Vanhemmuuden tukeminen Pikku-Miinassa	45
8.3 Pikku-Miinan vertaistuki äitien näkökulmasta	48
8.4 Äitien ajatuksia ja kehittämisehdotuksia Pikku-Miinasta	53

9 YHTEENVETO JA ARVIOINTI	56
9.1 Tulosten yhteenveto	56
9.2 Pohdinta	59
9.3 Tutkimuksen arviointi	61
LÄHTEET	66

LIITTEET

Liite 1. Uutinen: Tampere lopetti ryhmät, jossa tuoreet isät ja äidit saivat opetella vanhemmuutta

Liite 2. Blogi -kirjoitus: Kaupungin kolmen perheryhmän lakkauttaminen on erittäin lyhytnäköistä

Liite 3. Saatekirje.

Liite 4. Haastattelulupa.

Liite 5. Haastattelukysymykset.

Liite 6. Tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Kirjallisuudessa on paljon puhuttu varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä lapsen tulevalle kehitykselle. Ensimmäisen vuoden aikana muodostettu kiintymyssuhde ja vuorovaikutuksen laatu ensisijaisen hoitajan kanssa vaikuttavat vauvan aivojen kehitykseen ja samalla kognitiivisiin taitoihin, tunteiden kehitykseen ja tätä kautta tuleviin ihmissuhteisiin ja oppimistilanteisiin. Tämän vuoksi on todella tärkeää tukea vanhemman ja vauvan vuorovaikutusta varhaisessa vaiheessa, jotta lapsi saa riittävän hyvän kiintymyssuhteen ja riittävän kokemuksen siitä, että hänen viestejään ymmärretään.

Tein tutkimukseni vauvaperheille tarkoitetussa päiväryhmä Pikku-Miinassa, sillä olen todella kiinnostunut vauvaperhetyöstä ja erityisesti varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta vanhemman ja lapsen välillä. Olen ollut useissa harjoitteluissa Turun ensi- ja turvakoti ry:llä, jonka pohjalta kiinnostukseni Ensi- ja turvakotien liiton työmuotoja kohtaan on kasvanut. Tutustuttuani Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n tarjontaan otin yhteyttä Päiväryhmä Pikku-Miinaan, jossa tuetaan vanhemman ja vauvan varhaista vuorovaikutusta sekä etsitään perheen omia voimavaroja vauvaperhearkeen.

Yhdessä Pikku-Miinan työntekijöiden kanssa päätimme tutkimusaiheekseni kartoittaa äitien kokemuksia Pikku-Miinasta. Ennaltaehkäisevien palvelujen huono puoli on toiminnan vaikuttavuuden vaikea osoittaminen. Pysin tätä kuitenkin osaltani tekemään tämän tutkimuksen kautta tuomalla esiin vanhempien kokemuksia ja mielipiteitä siitä, miten he kokevat toiminnan vaikuttaneen vanhemmuuteensa sekä elämiseen vauvan kanssa.

Tutkimukseni merkitys sosiaalialalla näyttäytyy varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen puolestapuhujana. Tutkimus osoittaa varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukemisen merkityksen äideille, joilla on pieni vauva. Eskola ja Suoranta (1999, 68) tuovat lisäksi esiin käsitteen yleistettävyydestä siirrettävyytenä, jolloin sillä tarkoitetaan tutkimuksen havaintojen soveltumista

toiseen toimintaympäristöön eli toiseen samankaltaiseen tapaukseen. Tällöin yleistettävyyttä syntyy lukijan toimesta hänen peilattaessaan tutkimuksen tuloksia toiseen vastaavaan kohteeseen. Tutkimustani voidaan käyttää apuna myös uusia vauvaperheille suunnattuja päiväryhmiä suunniteltaessa.

Tutkimus hyödyttää Pikku-Miinaa, sillä sen kautta he saavat näyttöä toiminnastaan, jota he voivat esitellä muun muassa rahoittajille. Tutkimuksen kautta työntekijät saavat palautetta toiminnastaan, siitä mikä on ollut vanhemmille toiminnassa kaikkein tärkeintä ja mistä he eivät ole pitäneet. Tutkimuksen pohjalta ohjaajat saavat toivottavasti myös kehittämisajatuksia uusia ryhmiä varten.

Aloitan tutkimukseni esittelemällä ensi- ja turvakotien liittoa, sekä sen alla toimivaa Tampereen ensi- ja turvakoti ry:tä. Tämän jälkeen tarkastelen opinnäytteessäni erilaisten äiti-vauvaryhmiä Suomessa, Ensi- ja turvakotien liiton päiväryhmien perustamista sekä päiväryhmä Pikku-Miinaa, jonne tutkimukseni sijoittuu. Tietoperustassa käsitelen varhaista vuorovaikutusta ja tämän merkitystä vauvan tulevalle kehitykselle sekä hyvinvoinnille, vanhemmuuden kokemusta ja sen tukemista, sekä vanhemmuutta erilaisissa perheissä. Teoriaosuuden lopuksi esittelen ryhmän muodostuksen teoriaa sekä ryhmän kuntouttavia elementtejä, joita saadaan sosiaalisesta tuesta ja vertaistuesta. Teoriaosuuden jälkeen esittelen tutkimukseni tutkimustehtävät, metodiperustan, tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä käytännön asioita sekä tutkimusaineistoni analyysin. Tämän jälkeen siirryn esittelemään tutkimukseni tuloksia. Yhteenveto ja arviointi -kappaleessa esitän yhteenvedon tutkimustuloksistani, omaa pohdintaa aiheesta ja jatkotutkimusideoista sekä tarkastelen tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta.

2 ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO JA TAMPEREEN ENSI- JA TURVAKOTI RY.

Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, joka toimii asiantuntijana erityisesti vauvaperhetyön ja perheväkivaltatyön osa-alueilla. Liitto pyrkii toiminnallaan turvaamaan lasten oikeuden turvalliseen kehitykseen ja hyviin kasvuolosuhteisiin, sekä valvomaan perheiden etuja yhteiskunnassa. Näihin ensi- ja turvakotien liitto pyrkii vanhemmuutta ja perheitä tukemalla, ehkäisemällä perheväkivaltaa ja toimimalla yhteistyökumppanina sosiaali- ja terveysministeriön, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja useiden kotimaisten sekä ulkomaisten hankkeiden kanssa. Lisäksi liitto on jäsenenä useissa alansa koskevissa koti- ja ulkomaisissa keskusjärjestöissä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2012a.)

Ensi- ja turvakotien liitto on perustettu vuonna 1945. Rahoituksestaan liitto saa noin 68 % Raha-automaattiyhdistyksen avustuksina ja 12 % Lasten Päivän Säätiön avustuksina, ulkoasiainministeriön avustuksilla rahoitetaan kansainvälisiä yhteistyöhankkeita. Liiton jäsenmaksut kattavat toiminnasta vain pienen osan. Ensi- ja turvakotien liitto sekä sen jäsenyhdistykset saavat vuosittain myös yritysten sekä yksityishenkilöiden raha- ja tavaralahjoituksia. (Ensi- ja turvakotien liitto 2012b.)

Tällä hetkellä liiton alla toimii 29 jäsenyhdistystä Suomen eri kunnissa. Jäsenyhdistykset ylläpitävät 16 ensikotia, joista kuusi on erikoistunut päihdeongelmien hoitoon ja 14 turvakotia. Näiden lisäksi yhdistykset tarjoavat avopalveluja. Ensi- ja turvakotien liiton työmuotoihin kuuluvat esimerkiksi lapsityö, joka tukee väkivaltaa kohdanneita lapsia, Alvari-perhetyö jäsentää perheiden kaootista arkea, Doula -toiminta tukee odottavia äitejä, Miestyö tukee perheen isien jaksamista, tupatoiminta tarjoaa paikan perheiden vertaistuelle ja yhteiselle toiminnalle ja tapaamispaikkatoiminta varmistaa turvalliset olosuhteet lapsen ja vanhemman tapaamisille. (Ensi- ja turvakotien liitto 2012c.)

Tampereen ensi- ja turvakoti ry on yksi Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksistä. Se on perustettu vuonna 1945. Alkuun Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n toiminta keskittyi ensikotityöhön, jolla parannettiin yksinäisten äitien ja heidän lastensa elinoloja ja asemaa. Ensikoti valmistui Tampereelle vuonna 1951. Vuonna 1984 perustettiin Tampereelle myös turvakoti, sillä sen tarve havaittiin perheväkivaltaa kokeneiden äitien alkaessa hakea apua ensikodista. Tampereen ensi- ja turvakoti ry on tarjonnut lisäksi ikäihmisten palveluja vuodesta 1992 alkaen. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2012a.)

Tällä hetkellä Tampereen ensi- ja turvakoti ry tarjoaa monipuolisesti palveluja lapsille, perheille ja ikäihmisille sekä kansalaistoimintaa. Lapsiperheiden palveluihin kuuluvat muun muassa ensi- ja turvakotityö, lapsityö, vanhemmuuden tukemiseen liittyvät työmuodot (kuten päiväryhmä Pikku-Miina vauvaperheille), isätyö, tapaamispaikkatyö, perhetupatoiminta ja ohjaus- ja neuvontapalvelut. Ikäihmisille yhdistys tarjoaa asumispalveluita sekä päivätoimintaa. Kansalaistoiminnan osalta yhdistys tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa, sekä kokea vertaistukea ja osallisuutta. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2012a.)

3 ÄITI-VAUVARYHMÄT

3.1 Äiti-vauvaryhmät Suomessa

Tässä tutkimuksessa tarkoitan äiti-vauvaryhmällä äideistä ja vauvoista koottua vertaisryhmää, jonka tarkoituksena on tukea äidin vanhemmuutta sekä äidin ja vauvan vuorovaikutusta.

Äiti-vauvaryhmät voivat olla suljettuja ryhmiä, jolloin niihin ei oteta uusia jäseniä ryhmän aloituksen jälkeen. Äiti-vauvaryhmä voidaan järjestää myös täydentyvänä äiti-vauvaryhmänä, jolloin lopettavan parin tilalle tulee aina uusi äiti-vauvapari. (Ulvi 2012.) Äideille voidaan tarjota mahdollisuus osallistua itseohjautuvaan äiti-vauvaryhmään. Itseohjautuvassa ryhmässä ensimmäisen ryhmäkerran ohjaajana toimii esimerkiksi terveydenhoitaja ja tämän jälkeen ryhmä jatkaa toimintaansa suljettuna vertaisryhmänä ilman ohjaajaa. (Pajunen 2012, 6–7.) Kaikissa ryhmissä korostetaan ryhmään sitoutumista ja ryhmän sisäistä luottamusta.

Äiti-vauvaryhmät ovat tulleet Suomeen Ruotsista 1990-luvun alkupuolella, jolloin äiti-vauvaryhmätoimintaa aloitettiin Porvoon sairaalan lastenpsykiatrian poliklinikalla. Äiti-vauvaryhmistä Suomessa on saatu jo paljon myönteisiä kokemuksia ja kiinnostus varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen on lisääntynyt. Yhteiskunnan on kannattavaa panostaa vauvaperheisiin, sillä puuttamalla ongelmiin alkuvaiheessa voidaan suuremmat vaikeudet välttää. (Kajamaa 2003, 295–304.)

Äiti-vauvatoiminnalla pyritään auttamaan äitiä vauvan kanssa silloin, kun äiti ei koe saavansa riittävästi tukea muualta ja kokee olevansa epävarma vauvansa kanssa sekä uupunut vauvan hoitoon. Ryhmätoiminnan avulla äitejä pyritään auttamaan tiedostamaan vauvansa signaaleja, saamaan lapseensa kontaktin katseen ja kosketuksen kautta, löytämään puhe äidin ja vauvan välille, äitejä luomaan mielikuvia lapsestaan ja ajattelemaan lasta yksilönä. Tärkeää toiminnassa on myös vastaanottaa äidin tunteita ja ajatuksia, jotta äiti osaa

toimia samoin vauvansa kanssa. Ryhmätoiminta tarjoaa äideille vertaistukea ja vaihtelua arkeen. (Belt 2012, 155; Häggman-Laitila ym. 2003, 390–391; Kajamaa 2003, 295–297; Ulvi 2012.)

Ryhmässä tärkeää on saada jakaa ja kuulla muiden äitien kokemuksia. Äidit näkevät ryhmässä muita vauvoja ja muita äitejä, jolloin he näkevät miten kukin vauva ilmaisee itseään eri tavalla ja kuinka jokainen äiti hoitaa vauvaansa eri tavoin. Äidit saavat toisilta äideiltä myös hyviä vinkkejä oman vauvansa hoitoa, kasvatusta ja kehitystä koskeviin asioihin. Ryhmästä äidit saavat sosiaalista tukea ja kokemuksen siitä, etteivät he ole ongelmiansa kanssa yksin, mikä on voimaannuttavaa äideille. (Häggman-Laitila ym. 2003, 393; Kajamaa 2003, 297–298; Pajunen 2012, 36.)

Suomalaisen mallin mukaan äiti-vauvaryhmiin otetaan aina isät mukaan, mikäli perheestä isä löytyy, sillä on todella tärkeää tukea koko perhettä samanaikaisesti. Tavallisimmin isät otetaan mukaan perhetapaamisten yhteydessä. Äiti-vauvaryhmissä hyödynnetään vaikuttavasti yksilö-, ryhmä- ja perhedynamiikkaa, sillä työskentely tapahtuu ryhmässä, mutta mukana on myös perhetapaamisia sekä yksilökohtaisia keskusteluja työntekijöiden kanssa. (Kajamaa 2003, 301–304.)

3.2 Ensi- ja turvakotien liiton päiväryhmien perustaminen

1990-luvun alun laman johdosta ensikodin maksusitoumukset vähenivät ja niitä oli vaikea saada. Nähtiin tarve tukimuodoille, jotka tarjoaisivat perheille tiivistä tukea ja käytännön apua. (Törrönen 2005, 15.) Ensi- ja turvakoti ry:n päiväryhmätoiminta sai alkunsa, kun huomattiin, että Ensi- ja turvakotien liiton kurssikeskus Sopukassa järjestetyt perhekuntoutuskurssit eivät yksinään vastanneet näiden perheiden tarpeisiin. Ne olivat liian erillisiä perheiden normaalista arjesta. Saatiin ajatus järjestää ensikotien sijaintipaikkakunnille avopalvelun perhekuntoutusta, ensikodin päiväryhmiä, jonka osana kyseinen viikonmittainen leiri toimisi. Tämä perhekuntoutus rajattiin kohdistettavan vauvavaiheeseen. (Sutela 2005, 11–14.)

Päiväryhmä on tarkoitettu perheille, joissa on 0–2-vuotias lapsi. Tavallisimmin ryhmässä on mukana äiti ja lapsi. Joissain tapauksissa äidillä saattaa olla kaksi pientä lasta. Ryhmään tullaan yleisimmin kunnan lastensuojelun tai neuvolan lähettäminä. Toimintaan sitoudutaan noin puoleksi vuodeksi kerrallaan. Päiväryhmä tarjoaa perheelle tiivistä tukea, joka pohjautuu yhdessä tekemiseen ja arkirytmien etsimiseen. Työskentelyssä keskitytään tiiviisti äidin ja vauvan vuorovaikutukseen. (Kalavainen 2005, 9.) Toiminnan perusajatus on tehdä vauva näkyväksi ja todelliseksi äidille, sekä tukea äitiä vauvaperhearjen hallinnassa (Törrönen 2005, 15).

Ensimmäinen ensikodin päiväryhmä aloitti toimintansa Helsingissä vuonna 1995. Seuraavat Lahdessa ja Oulussa vuonna 1996. Jyväskylässä toiminta alkoi vuonna 1998, Tampereella vuonna 2001, Imatralla vuonna 2002 ja Kuopiossa vuonna 2005. Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys aloitti Kotkassa päiväryhmätoiminnan vuosina 1998–2001 Vanhempi-lapsikeskusprojektin puitteissa, jonka jälkeen toiminta on jatkunut vakinaisena vuodesta 2001 alkaen. (Sutela 2005, 11–14.)

Ensikotien päiväryhmien toiminnan alkaessa työntekijöitä koulutettiin perusteellisesti. Työntekijät perehtyivät raskausaikaan, synnytykseen ja vauvan kehitykseen sekä varhaiseen vuorovaikutukseen ja sen arviointiin. (Sutela 2005, 12.) Vauvakoulutuksessa opeteltiin pitkän kaavan kautta vauvahavainnointia, teoriatietoa vauvaperheissä esiintyvistä ilmiöistä opiskeltiin paljon, koulutukseen sisältyi myös vuorovaikutustanssia. Vauvakoulutuksen jälkeen perehdyttiin traumatyöhön, joka auttoi jäsentämään ja ymmärtämään vaikeita asioita äitien suhtautumisesta vauvaansa sekä varhaisen vuorovaikutuksen ilmiöitä. Työntekijät hiljalleen koulutuksen myötä oppivat näkemään ja havaitsemaan vauvan oireita ja ottamaan vaikeatkin asiat puheeksi vanhemman kanssa. (Törrönen 2005, 20–24.)

Traumatisoituneet äidit tarvitsevat säännöllisyyttä ja toistuvuutta, jonka päiväryhmän selkeä rytmi tarjoaa. Päiväryhmän rakenteiden on oltava kuitenkin myös joustavia, jotta äidille jää aikaa vauvan hoidon opetteluun ja vauvan hoitoon. Päiväryhmä tarjoaa turvallisen paikan, jossa äidin on mahdollista

opetella vanhemmuutta, kerätä omia voimavarojaan ja käydä läpi oman elämänsä kipukohtia. (Kalavainen ym. 2005, 37–43.) Vähitellen päiväryhmän tarjoaman työmuodon merkitys sisäistettiin: monesti päiväryhmä on äideille ja vauvoille ainoa mahdollinen ja tässä elämäntilanteessa todella tarpeellinen työmuoto. (Törrönen 2005, 20–24.)

3.3 Päiväryhmä Pikku-Miina vauvaperheille

Tampereen Ensi- ja turvakoti ry koordinoi eri yhdistysten tekemää päiväryhmä työtä. Pikku-Miina on rakennettu saman pohjan mukaan kuin muutkin ensikodin päiväryhmät. Pikku-Miina on ollut toiminnassa vuodesta 2001 lähtien. Pikku-Miina on tarkoitettu vauvaperheille, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Erityisen tuen tarve voi aiheutua esimerkiksi verkostojen puutteen, raskauden jälkeisen masennuksen, väsymyksen ja uupumuksen tai raskaan elämäntilanteen takia. (Tampereen Ensi- ja turvakoti ry 2012b.)

Valtaosalla Pikku-Miinaan tulevista äideistä taustalta löytyy nimenomaan masennusta tai yksinäisyyttä. Yksinäisyys voi esiintyä joko yksinhuoltajuutena, mutta myös pariskuntina, joilla ei ole sukulaisverkostoja lähiseuduilla. Pikku-Miinassa tuetaan vauvan ja vanhemman varhaista vuorovaikutusta ja perheen omien voimavarojen löytämistä arjen tueksi. Toiminnassa tärkeää on lapsen kehityksen tukeminen, vauvan ja äidin kontaktin elävöittäminen, tunteiden jakaminen ja arjen yhdessä eläminen. (Päiväryhmä Pikku-Miina vauvaperheille – mainoslehtinen; Tampereen Ensi- ja turvakoti ry 2012b.)

Pikku-Miinan ryhmä kokoontuu kolmena päivänä viikossa, noin viisi tuntia kerrallaan. Yhden ryhmän kesto on noin viisi kuukautta, mutta monet äideistä osallistuvat useampaan kuin yhteen Pikku-Miina ryhmään. Päiväryhmässä työskennellään yksilö- ja ryhmäkeskustelujen, perhetapaamisten ja vertaistuen kautta. (Päiväryhmä Pikku-Miina vauvaperheille – mainoslehtinen.) Yksilökeskusteluja käydään usein huomaamatta arjen lomassa, jolloin puhuminen tapahtuu helpommin ja luonnollisemmin.

Pikku-Miinaan voi hakeutua sosiaali- ja terveystoimen kautta tai ottamalla itse yhteyttä. Pikku-Miinassa työskentelee kaksi työntekijää ja kerrallaan asiakkaana on kolmesta viiteen perhettä. (Päiväryhmä Pikku-Miina vauvaperheille – mainoslehtinen.) Perhe koostuu usein vain äiti-vauva parista, mutta isän ollessa mukana perhekuvioissa voi tämä olla mukana Pikku-Miina työskentelyssä, vaikka usein isät ovatkin mukana vain puheen tasolla ja kotona äitien tärkeänä voimavarana. Pikku-Miinalaisten isien kanssa aloitettiin tutkimukseni tekemisen aikaan kokeilu, jossa Tampereen Ensi- ja turvakoti ry:n isätyöntekijä tapasi isät muutaman kerran ja käsitteli heidän kanssaan isyyteen, vauvaan ja omaan jaksamiseen liittyviä teemoja.

Pikku-Miinassa ryhmäpäiviä ovat tiistai, keskiviikko ja torstai, jotka kaikki noudattavat samaa kaavaa, sillä arjen rytmikkyys ja toisto luovat turvallisuutta niin äideille, vauvoille kuin työntekijöillekin. Pikku-Miinan päivä alkaa työntekijöiden valmistamalla runsaalla aamiaisella, jonka merkitys nähdään äitien hoivana. Äitien saadessa omia hoivakokemuksia on heidän helpompaa tarjota näitä kokemuksia vauvoilleen. (Pikku-Miinan päivärytmi – moniste.)

Aamiaisen jälkeen siirrytään laululoruleikkipiiriin lattialle, jossa käydään läpi joka päivä samat tutut laululeikit. Näiden laululeikkien avulla pyritään antamaan äideille välineitä olla yhdessä vauvansa kanssa vuorovaikutuksessa, jossa heillä molemmilla on mukavaa. Laulujen tuttuus ja sama järjestys auttavat lapsia ja äitejä nopeasti oppimaan laulut ja leikit, jolloin tilanteeseen osallistuminen helpottuu. Yhteisen leikkihetken jälkeen käydään läpi kuulumiskierros, jossa selvitetään millä mielin äiti ja vauva ovat tänään ryhmässä mukana. (Pikku-Miinan päivärytmi – moniste.)

Yksi äideistä jää toisen työntekijän kanssa tekemään ruokaa ja samalla heillä on hyvä tilaisuus keskustella äidin mieltä askarruttavista asioista. Toinen työntekijä lähtee muiden äitien ja kaikkien vauvojen kanssa ulkoilemaan. Ulkoilun aikana käydään myös keskusteluja ja opetellaan ulkona kulkemista vauvojen kanssa erilaissa paikoissa. Tämän jälkeen on yhteinen ruokailu, jossa syövät niin äidit, työntekijät kuin isommat lapsetkin. (Pikku-Miinan päivärytmi – moniste.)

Ruokailun jälkeen on hetki vapaata aikaa, jolloin usein hoidetaan vauvoja ja äidit saavat pienen lepo hetken itselleen. Tauon jälkeen äidit menevät omaan ryhmäänsä, jossa toisen työntekijän johdolla keskustellaan erilaisista tärkeistä teemoista, kuten vauvan oikeuksista, omista vanhemmista ja tunteista. Kerran viikossa äidit menevät ulkopuolisen tahon järjestämään taideterapiaan. Äitien ollessa ryhmässä toinen työntekijä jää hoitamaan vauvoja. Ryhmän jälkeen äidit kirjoittavat ajatuksiaan ja tunteitaan henkilökohtaisiin päiväkirjoihinsa. Päivä päättyy iltapäiväkahvitukseen. (Pikku-Miinan päivärytmi – moniste.)

Pikku-Miina ryhmäjaksoon kuuluu lisäksi yksi viiden päivän perhekuntoutuskurssi Ensi- ja turvakotien liiton kurssikeskus Sopukassa, kuten muihinkin ensikodin päiväryhmiin (kts. edellä Ensi- ja turvakotien liiton päiväryhmien perustaminen). Perhekuntoutuskurssille osallistuu yhtä aikaa kahden eri kaupungin päiväryhmäläiset, jolloin perhekuntoutuskurssilla voidaan jakaa asioita muillekin kuin oman ryhmän jäsenille. Mahdollisuuksien mukaan perhekuntoutuskurssille osallistuu koko perhe isä mukaan lukien.

Pikku-Miinassa käytettävät menetelmät kietoutuvat tiiviisti arkeen ja kaikkiin arjen toimintoihin. Tarkka arjen rytmi jo itsessään toimii yhtenä tärkeimmistä menetelmistä, joilla luodaan asiakkaille turvallisuuden ja jatkuvuuden kokemuksia. Tämän lisäksi on todella tärkeää ylläpitää hyvää ilmapiiriä, jossa korostuvat kiireettömyys, turvallisuus, luottamus ja kokemus hoivasta. (Relander & Salo 2007.)

Muita Pikku-Miinassa käytettäviä menetelmiä ovat edellä mainitut laululeikit, keskustelu ja äitien tunnetyöskentely. Pikku-Miinan arkeen lomittuu lisäksi äitien tukeminen sanoittamalla vauvan viestejä, jolloin äidit oppivat paremmin huomaamaan vauvojensa tarpeita ja tahtotiloja, sekä perushoivatilanteissa avustaminen ja ohjaaminen. Pikku-Miinan työntekijät toimivat käytännön tilanteissa usein malleina, joista äidit voivat poimia erilaisia tapoja toimia vauvojensa kanssa. Mallittamisen lisäksi äideille annetaan suoraa palautetta, niin positiivista kuin negatiivistakin, toiminnastaan. (Relander & Salo 2007.)

Pikku-Miinassa käytetään menetelmänä myös videointia, jonka avulla pyritään näkemään tarkemmin äidin ja vauvan yhteistoimintaa sekä näyttämään tätä myös äidille itselleen. Jatkuvana menetelmänä Pikku-Miinassa toimii havainnointi. Työntekijät ovat harjaantuneet havainnoimaan pieniäkin asioita, jotka kertovat äidin ja vauvan vuorovaikutuksesta sekä äidin jaksamisesta. (Relander & Salo 2007.)

4 ÄIDIN JA VAUVAN VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

4.1 Kiintymyssuhdeteoria

John Bowlby (1907–1990) oli brittiläinen psykiatri ja psykoanalyttikko, joka loi kiintymyssuhdeteorian etologian¹ ja psykoanalyysin pohjalta. Bowlbyn ystävä ja oppilas Mary Ainsworth kehitti vierastilannemenetelmän² vakiinnuttamaan kiintymyssuhdeteorian paikan modernissa kehityspsykologiassa. Bowlby ja Ainsworth painottivat, että äidin ja vauvan varhaista vuorovaikutusta tulisi tutkia empiirisin menetelmin, kuten havainnoimalla. (Bowlby 1988, 25–26; Hautamäki 2002, 14–16; Kouvo & Silvén 2010, 66, 68–70, 74.)

Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian ydinajatus on, että lapsen kehitys voi olla uhattuna, mikäli lapsi ei saa kokea äidin läheisyyttä, turvaa ja rakkautta. Kiintymyssuhdeteoriansa avulla Bowlby pyrki selittämään sitä miksi ihmiset muodostavat vahvoja ja valikoivia siteitä toisiinsa ja miksi näiden suhteiden katkeaminen tai pelko siitä aiheuttaa suunnatonta ahdistusta. (Bowlby 1988, 26–27, 30–31, 120; Hautamäki 2002, 14–18; Järvinen ym. 2012, 194.) Bowlby ja Ainsworth määrittelivät kiintymyssuhteen kuuden osatekijän mukaan: suhteen tulee olla pysyvä tai jatkuva, suhteen kohteena on tietty henkilö, suhde on

¹ Etologinen, eli eläinten käyttäytymistä tutkiva, tieteen metodi tutkii käyttäytymistä havainnoimalla sitä mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa. Etologian perusoletus on, että käyttäytyminen pohjautuu hengissä säilymisen ja lisääntymisen tarpeisiin, ja on täten rationaalisesti motivoitua. (Mäkelä 2003, 365.) Kiintymyssuhdeteorian taustalla Charles Darwinin evoluutioteoria (Kouvo & Silvén 2010, 66.)

² Vierastilannemenetelmän (Strange Situation Procedure, SSP) avulla tutkitaan miten lapsi toimii tilanteessa, jossa hänen turvallisuuden tunteensa on uhattuna. Menetelmässä lapsi kohtaa tarkkaillussa huoneessa vuoroin vanhempansa ja vieraan aikuisen. Lapsen reaktiota seurataan, kun hän joutuu eroon vanhemmastaan ja kohtaamaan vieraan ihmisen, ja tarkkaillaan kuinka paljon lapsi käyttää vanhempaansa turvallisuuden tunteen ylläpitämiseksi. Vierastilanne menetelmän avulla voidaan erottaa erilaisia kiintymyssuhdetyppejä. (Helkama ym. 2010, 89; Kouvo & Silvén 2010, 74–75; Mäkelä 2003, 365; Nurmi ym. 2006, 30.)

emotionaalisesti tärkeä, suhteen tavoitteena on ylläpitää yhteys toiseen ihmiseen, vastentahtoinen erossa olo suhteen toisesta osapuolesta aiheuttaa ahdistusta ja tyypillistä suhteelle on turvan, lohdun ja hyväolon etsiminen (Hughes 2011, 19).

Lapsi kiinnittyy aina lähellään olevaan aikuiseen, vaikka tämä aikuinen olisi laiminlyövä tai etäinen, sillä lapsi ei voi selviytyä elossa ilman aikuisen turvaa ja hoivaa. Tällaisessa tapauksessa kiintymyksestä puhumisen sijaan on kuvaavampaa puhua kiinnittymisestä, sillä suhteeseen ei liity kiintymykseen kuuluvaa lämpöä ja hoivaa. (Sinkkonen 2003, 93.) Vauva voi muodostaa kiintymyssuhteen kolmesta viiteen häntä hoivaavaan läheiseen ihmiseen. (Kouvo & Silvén 2010, 71.)

Vauvaiässä voidaan erotella kolme eri tavalla jäsentynyttä kiintymyssuhdetyyppiä, jotka ovat turvallisesti kiintynyt, välttelevästi kiintynyt ja vastustavasti kiintynyt lapsi. Turvallisesti kiintynyt lapsi on saanut kokemuksen siitä, että läheinen ihminen on saatavilla tarpeen tullen ja näin hän uskaltaa ilmaista tunteitaan ja tutkia avoimesti ympäristöään. Välttelevästi kiintynyt lapsi on oppinut luottamaan itseensä, sillä läheisen ihmiseen saatavuuteen ei ole voinut luottaa. Epävarmuuttakin herättävässä tilanteessa lapsi välttää näyttämistä reaktioita ja hakemasta turvaa läheiseltä ihmiseltä. Vastustavasti/ristiriitaisesti kiintynyt lapsi ilmaisee riippuvaa käyttäytymistä, sillä läheisen ihmisen saatavuus on ollut epä johdonmukaista. Lapsi ei tutki ympäristöään vaan hätääntyy uusista kokemuksista. (Bowlby 1988, 124–125; Helkama ym. 2010, 89–90; Kouvo & Silvén 2010, 75–77; Sinkkonen 2004.)

Kiintymyssuhteen laatuun vaikuttaa olennaisesti äidin kyky vastata sensitiivisesti vauvan tarpeisiin. Vauvan temperamentti ja vaativuus vaikuttavat osaltaan äidin kykyyn toimia sensitiivisesti ja täten myös kiintymyssuhteen laatuun. Tämä johtuu siitä, että todella vaativien lasten kanssa äidit turvautuvat erilaisiin ratkaisuyrityksiin, joista osa saattaa olla tunkeilevia, rankaisevia tai ylihuolehtivia ja osa puolestaan vältteleviä ja välinpitämättömiä. (Sinkkonen 2003, 99–100.) Mirjami Mäntymään (2006, 11–12) väitöskirjatutkimus tuo esiin, että varhaisen vuorovaikutuksen laadulla on jossain määrin merkitystä äidin

tulkintaan vauvansa temperamentista, mutta oleellisempaa on äiti-vauva-parin yhteinen sopeutumiskyky (suhteessa toisiinsa ja muuhun ympäristöön). Äidin ollessa tunkeileva ja vauvan ollessa välttelevä ja epäaktiivinen kasvoi riski siitä, että lapsi tulkittiin temperamentiltaan vaikeaksi.

4.2 Varhainen vuorovaikutus ja kehitys

Syntymästään asti pieni lapsi suuntautuu ympäristöönsä ja pyrkii vuorovaikutukseen häntä hoivaavien aikuisten kanssa (Nurmi ym. 2006, 29; Silvé 2010, 54; Tarkka 1996, 7). Varhaisimmat äidin ja vauvan väliset kiinnittymisen elementit koostuvat tuoksuista, ihokontakteista, kuulohavainnoista ja erilaisista tuntemuksista, kuten rintaruokinnasta. Vauvan kiinnittymiskäyttäytymistä kuvaa esimerkiksi vauvan itku, jonka tarkoitus on saada häntä hoivaava henkilö tulemaan vauvan luo ja poistamaan itkun aiheen. Vasta myöhemmin vauva oppii viestimään kontaktihaluun muilla tavoin kuten jokeltamalla ja hymyilemällä. (Nurmi ym. 2006, 29; Siltala 2003a, 26–27; Sinkkonen 2003, 93.)

Vauvan kehitys ensimmäisten ikävuosien aikana tähtää lapsen yksilöitymiseen erilaisten vaiheiden kautta. Esivaiheessa³, 0–2 kuukauden iässä, vauva pyrkii ylläpitämään fysiologista tasapainotilaa ja vauvan psyykkiset toiminnot kietoutuvat hänen fysiologisiin tarpeisiinsa. (Dunderfelt 2006, 69.) Vauva kokee turhautumisensa kokonaisvaltaisesti ja tunne tuntuu ikuiselta ja lohduttomalta. Tämän vuoksi vauvan tarpeisiin on syytä vastata välittömästi. Vauvaa lähellä olevat hoitajat, usein isä ja äiti, oppivat nopeasti tulkitsemaan vauvan sanattomia viestejä ja niiden merkityksiä. Äiti välittää ymmärryksensä vauvalle vastaamalla tämän viesteihin niin, että vauva saa helpotusta oloonsa. Tällöin hoivaan yhdistyy fyysisiin tarpeisiin vastaamisen lisäksi hellyys ja saatavilla olo. (Schulman 2003, 85.)

³ Separaatio-individuaatioprosessi, jota esimerkiksi Margaret Mahler on tehnyt tutuksi. Tässä työssä käytetty Dunderfeltin (2006, 69.) kirjan teoriaa, joka on muokattu Risto Vuorisen (1997) Minän synty ja kehitys -kirjan teorian pohjalta.

Symbioosivaiheessa, 2–5 kuukauden iässä, vauva kokee olevansa yhtä hoitajansa kanssa. Vauvalle ei ole muodostunut vielä kuvaa omasta itsestä, joka on erillinen läheisestä hoitajasta. Symbioosivaihe voidaan nähdä perustana kiintymyssuhteille. (Dunderfelt 2006, 69.)

Elämän ensimmäisen kuukausien aikana vauvan elimistö pyrkii löytämään normaalin vireyden vaihteluvälin, josta tulee normaalitila, jota vauvan keho pyrkii jatkossakin ylläpitämään. Löytääkseen tämän normaalitilan vauva tarvitsee vuorovaikutusta ympäristönsä kanssa, sillä vauva sopeuttaa toimintansa ympäristöönsä. Vauvan ruumiin järjestelmät ovat muotoutumattomia ja herkkiä, jolloin varhaiset kokemukset vaikuttavat niihin huomattavasti. Vauvan kokiessa ongelmallisia varhaisia vuorovaikutuksia voivat tietyt biokemialliset järjestelmät kehittyä huonoon suuntaan, esimerkiksi stressivaste voi kehittyä poikkeavasti, mutta jopa aivot voivat jäädä kehittymättä vauvan iän mukaisesti. (Bowlby 1988, 136; Gerhardt 2007, 30–31.)

Varhaiset vuorovaikutuskokemukset muokkaavat luonteenomaista tapaamme olla suhteessa toisiin ja tulla toimeen monenlaisten tunteiden kanssa (Gerhardt 2007, 26). Vauva ei osaa itse säädellä tuntojaan ja tarvitsee tämän vuoksi suojakseen äidin tai muun aikuisen, joka osaa riittävän hyvin vastata vauvan tarpeisiin ja huomioida vauvaa. Ilman empaattista ja eläytyvää vuorovaikutusta vauva joutuu olemaan liikaa itsensä varassa. Vauva ei tällöin opi vuorovaikutuksessa säätelämään tuntojaan eikä näin pääse kosketuksiin itsensä ja tunteidensa kanssa. Vauva oppii pärjäämään ilman vuorovaikutusta kiinnittymällä esineisiin kiinnostumatta ihmiskasvoista, jolloin vauva alkaa usein vältellä vuorovaikutusta⁴. (Schulman 2003, 33.)

⁴ Jäädessään ilman riittävää ja oikeanlaista vuorovaikutusta vauva voi ilmaista ahdistustaan esimerkiksi tuijottavalla katseella, väistelemällä vuorovaikutusta tai hakemalla vuorovaikutusta vierailta aikuisilta, olemalla iloton ja vaikeasti innostettavissa, liikkumalla levottomasti tai olemalla paikalleen kangistunut, hakkaamalla päätään tai heijaamalla itseään. (Kalavainen ym. 2005, 31–34; Schulman 2003, 33; Siltala 2003b, 275–276.)

Vanhemman lohdun ja tuen avulla lapsi oppii ympäröivästä maailmasta ennakoitavia malleja ja alkaa tunnistaa pysyviä hahmoja, jotka varastoituvat lapsen mieleen mielikuvina. Tyypillisin pienelle lapselle muodostunut kuva on hymyilevä äiti, joka tulee lohduttamaan itkevää lasta. Lapsi luo tilanteelle merkityksen sen mukaan tuoko äidin läsnäolo hänelle mielihyvää vai tuskaa. Näiden mielikuvien mukaan lapsi luo odotuksia ympäröivästä maailmasta ja ennakoi tulevia tapahtumia sekä sitä miten niihin tulisi reagoida. Nämä ihmisen tunneperäiset mallit muotoutuvat voimakkaimmin vauvaiässä ja vaikuttavat tunne-elämäämme koko loppuikäamme ajan. Nämä vauvaiässä muodostuneet mallit eivät kuitenkaan ole täysin muuttumattomia, mutta todella vaikeasti muutettavissa. (Bowlby 1988, 127–130; Gerhardt 2007, 28, 32; Nurmi ym. 2006, 30.)

4.3 Vanhemman mielenterveysongelmat ja varhainen vuorovaikutus

Synnytyksen jälkeiset oireyhtymät on jaettu kolmeen ryhmään, jotka ovat baby blues, synnytyksen jälkeinen masennus ja psykoosi. Synnytyksen jälkeen voi nousta uudelleen esiin myös aiemmin diagnosoituja sairauksia, mutta aina taustalla ei ole aiempaa sairautta. Baby blues on normaali hyvin lyhytkestoinen ilmiö, jota esiintyy 50–80 prosentilla synnyttäneistä. Synnytyksen jälkeisestä masennuksesta kärsii varovaisesti arvioiden noin 10 % synnyttäneistä. Synnytyksen jälkeinen psykoosi puolestaan on todella harvinainen ilmiö, jota esiintyy vain 0,1–0,2 prosentilla synnyttäneistä. Se puhkeaa useimmiten viikon tai kahden päästä synnytyksestä ja ilmenee sekavuutena, todellisuuden tajun kadottamisena, vaikeana unettomuutena, levottomuutena ja motorisena rauhattomuutena. (Haarala 2006, 12–14; Sarkkinen 2003, 284–285; Siltala 2006, 188.)

On hyvin tavallista, että äidillä esiintyy vauvan syntymän jälkeen alakuloa (baby blues). Haaralan (2006, 12–14) mukaan synnytyksen jälkeinen masennus johtuu hormonaalisten muutosten ja psyykkisen tilan samanaikaisuudesta synnytyksen jälkeen. Bick puolestaan ajatteli tämän johtuvan äidin identiteetin

haavoittuvuudesta, joka johtuu vauvan syntymän aiheuttamasta muutostilanteesta (Schulman 2003, 37). Baby blues esiintyy herkistymisenä, mielialan vaihteluina sekä tilapäisinä unihäiriöinä (Haarala 2006, 12–14; Sarkkinen 2003, 285).

Alakulo saattaa usein ilmetä äidin takertumisena mieheensä tai omaan äitiinsä. Vastasyntyneen äiti saattaa alakulonsa vuoksi takertua helposti toisten antamiin neuvoihin ja mielipiteisiin. Äiti ei jaksakaan ottaa vauvan mielentiloja riittävästi huomioon, mikä saattaa ilmetä muun muassa katsekontaktin uupumisena. Äiti ottaa emotionaalista etäisyyttä vauvastaan ja vauvan hoitaminen on fyysistä ja mekaanista. Äiti saattaa kokea vauvan liian vaativana ja olla ahdistunut vauvan tuomasta vastuusta. (Schulman 2003, 37.)

Lyhyenä ajanjaksona äidin synnytyksen jälkeinen masennus on normaalia, mutta pitkään jatkuessaan se vaatii äidin tukemista ja hoitoa. Äiti on masentuneena psyykkisesti kannattelematon eikä tällöin pysty kannattelemaan vauvaansa ja tämän tunteita. Isän tilanne saattaa joko heikentää tai vahvistaa tilannetta sen mukaan miten hän suhtautuu vauvaansa sekä osaa tukea ja kannatella vaimoaan. (Punamäki 2011, 107; Sarkkinen 2003, 299; Schulman 2003, 37–38.) Perheessä ei ole aina mukana isää vauvan syntyessä eikä äidillä välttämättä ole muitakaan tukiverkostoja, jotka kannattelisivat äitiä ja vauvaa. Tässä tilanteessa tarvitaan ulkopuolisia tukimuotoja.

Naiset sairastuvat depression kaksi kertaa miehiä useammin ja esiintyvyys kasaantuu hormonaalisten muutosten ajanjaksoihin, kuten murrosikään, synnytyksen jälkeiseen aikaan ja vaihdevuosiin. Masennuksen alkamisajankohta synnytyksen jälkeen vaihtelee. Masennuksen kesto on yksilöllistä ja ilman asianmukaista lääkitystä se voi pitkittyä ja vaikeutua. Masennuksen tyypillisiä oireita ovat laskenut mieliala, väsymys, ahdistuneisuus ja muun muassa unettomuus. Äiti voi kokea myös huonommuuden tunteita ja syyllisyyttä. Pitkäjaksoisella synnytyksen jälkeisellä masennuksella on pitkäkestoinen vaikutus äitiin, perheen vuorovaikutussuhteisiin ja täten myös vauvan kehitykseen. (Haarala 2006, 12–16; Juutilainen & Sarkkinen 2011, 338–339; Tarkka 1996, 8.)

Osa vanhemmista voi olla laiminlyöviä tai tunkeilevia, jolloin he eivät osaa vastata oikein vauvan tarpeisiin. Tunkeilevat ja vihaiset äidit ilmaisevat itseään paljon, mutta he usein myös loukkaantuvat vauvan vaatimuksista, jotka tuntuvat heistä ylivoimaisilta ja liioitelluilta, ja osoittavat tämän äkkinäisin ja jäykin liikkein vauvan kanssa. Äidillä ei ole herkkyyttä vauvaa eikä tämän viestejä kohtaan. Vauvan kiintymyssuhde muotoutuu vastustavaksi tai jäsentymättömäksi. (Bowlby 1988, 33; Gerhardt 2007, 33–34; Siltala 2006, 190.)

Toiset vanhemmat puolestaan voivat olla masentuneita, jolloin he eivät jaksa ottaa katsekontaktia vauvaansa, pitää tätä sylissä tai hoivata tätä hellästi. Vauvan hoitaminen on enemmän mekaanisia suorituksia kuin hoivaa. Tällaisissa tilanteissa vauvan tulee kehittää omat vuorovaikutustyykinsä vastaamaan äidin tunneilmaisua. Vauva alkaa ilmaista vähemmän positiivisia tunteita ja hänen vasen aivopuoliskonsa on vähemmän aktiivinen. Tämän on havaittu vaikuttavan taaperoiässä suoritettavien älyllisten tehtävien hoitamiseen ja kiinnittymistapaan. (Gerhardt 2007, 33–34; Sarkkinen 2003, 292; Siltala 2006, 193.)

Äidin masennus vauvan varhaisvaiheissa lisää tämän riskiä saada mielenterveys- ja kehitysongelmia. Mikäli äiti kärsii synnytyksenjälkeisestä masennuksesta, on hänen lapsellaan suurempi riski psykomotorisen kehityksen viivästyksiin, tarkkaavaisuuden ja muistin ongelmiin sekä emotionaalisiin ja käytökseen liittyviin häiriöihin. Raskausajan masennus saattaa aiheuttaa biologisia ja hormonaalisia häiriöitä vauvan kehityksessä, kun puolestaan synnytyksen jälkeinen masennus emotionaalisia ongelmia puutteellisen vuorovaikutuksen johdosta. (Punamäki 2011, 106–107.) Onneksi useimmat vanhemmat kuitenkin antavat vauvalleen vaistomaisesti riittävän sensitiivisesti huomiota, jolloin vauvan tunne-elämä kehittyy normaalisti. Tärkeintä varhaisessa vuorovaikutuksessa on olla läsnä vauvan tarpeille. (Gerhardt 2007, 33–34.)

5 VANHEMMUUS VAUVAPERHEESSÄ

5.1 Vanhemmuuden kokemus

Lapsen perheeseen tuleminen muuttaa perhe-elämää monella eri tavalla. Vauva muuttaa vanhempien keskinäistä suhdetta ja vuorovaikutuksen luonnetta. Vanhemmilla on vähemmän vapaa-aikaa ja vapaa-ajan laatu muuttuu toisenlaiseksi. Suuri muutos tapahtuu myös vanhempien elämänarvoissa. (Tarkka 1996, 4.) Yhteydenpitäminen entisiin ystäviin saattaa vähentyä tai ainakin vaikeutua, sillä kaikki lapsettomat eivät ymmärrä vanhemmuuden aiheuttamaa muutosta ja saattavat jopa ärsyntyä tai vaivautua tästä. Vanhemmat kokevat tarvetta puolustella vanhemmuutta samassa missä lapsettomat valintaansa olla lapsettomia: molemmat ajautuvat herkästi puolustuskannalle kohdatessaan toisensa. (Supinen 2006, 146–148.)

Vanhemmuus on muuttunut 1990-luvun yhteiskunnallisen murroksen myötä. Uusi tilanne on luonut perheille uudenlaisia mahdollisuuksia, mutta tuonut tullessaan myös uusia haasteita perheiden elämiin. Tarjolla on enemmän vaihtoehtoja ja uusia kulttuuri- ja toimintaympäristöjä. Samalla perheiden ongelmiksi ovat nousseet yhä epävakaammaksi ja vaativammaksi muuttunut työelämä sekä sosiaalisten verkostojen mureneminen. (Kinnunen & Rönkä 2002, 4–5.)

Vanhemmuuden myötä alkaa usein myös pohtia suhdetta omiin vanhempiinsa. Vanhemmat ovat omia persooniaan, myös isä- ja äiti-rooliensa ulkopuolella. (Karmala 2006, 141.) Äiti- vauvaryhmissä on todettu, että kaikki äidit kokevat vauvan syntymän myötä suuria muutoksia, jotka eivät ole kaikille helppoja. Äidiksi tullessaan omaa äitiyttä pohditaan paljon ja samalla pohditaan suhdetta omaan äitiin ja äitinä olemisen tapoihin. Vie aikaa löytää oma tapansa olla äiti ja jokaisen vauvan kohdalla on löydettävä tapa olla äiti juuri tälle vauvalle. (Häggman-Laitila ym. 2003, 393; Kajamaa 2003, 297.)

Äitiys on jatkumo, joka ei ala raskaustestin positiivisena tuloksena, vaan jo oman äidin ja isoäidin luomasta äidin mallista (Haavisto 2008, 52–53). Äitiyteen kuuluu valtavia tunteita: syyllisyyttä, huolta, vihaa ja rakkautta. Nämä tunteet heräävät jo raskaustestin näyttäessä positiivista eivätkä helpota lapsen kasvaessakaan. (Lampinen 2006, 112; Siltala 2006, 183.)

Äiti on yhtä aikaa onnellinen ja ylpeä lapsestaan, mutta myös huolissaan lapsen selviytymisestä ja pärjäämisestä. Äiti haluaa olla mahdollisimman hyvä äiti ja kokee jatkuvasti syyllisyyttä, ellei koe saavuttavansa korkeita odotuksiaan. Äiti saattaa tuntea riittämättömyyttä, surua, toisinaan jopa vihaa lastaan kohtaan. Tällöin on hyvä muistaa, ettei kukaan vanhemmista kykene tyydyttämään lapsensa tarpeita täydellisesti ja lapsi tarvitsee kasvunsa tueksi myös turhautumisen kokemuksia. Riittävä vanhemmuus tarkoittaa sitä, että kotoa löytyy tarpeeksi turvallista ja läsnä olevaa aikuisuutta, joka kestää lapsen tunteet ja vastaa tämän tarpeisiin riittävässä määrin. (Kristeri 2002, 23.)

Äitiyteen liitetään usein uskomus siitä, että jokainen äiti oppii huolehtimaan lapsistaan luonnon sanelemana ja että äidin tulee selvittää tehtävästään yksin. Äitiyttä ihannoidaan ja usein kuvitellaan, että äitiyteen ei saa kuulua negatiivisia tunteita, vaikka todellisuudessa äitiys sisältää runsaasti ristiriitaisia ja vastakkaisia tunteita. Äiti saattaa olla todella vaativa suhteessa omaan äitiyteensä ja tällöin pettyy itseensä kohdatessaan äitiyden vähemmän palkitsevaa, kurjaa puolta. Nämä uskomukset ja ihannoinnit saavat aikaan sen, että väsyneet ja uupuneet äidit eivät uskalla hakea apua ja jäävät yksin väsymyksen ja riittämättömyyden tunteidensa kanssa. (Haavisto 2008, 52–53; Sarkkinen 2003, 300.)

Vielä 1970- ja 1980-luvuilla oltiin sitä mieltä, että isän paikka ei ole synnytyssalissa. Nykyisin isät pääsääntöisin osallistuvat synnytykseen ja ovat synnytyssalissa äidin tukena ja todistamassa lapsen syntymän ihmettä. (Siljama 2006, 18.) Perinteisesti lasten hoito ja kasvatusta on nähty perheen äidin tehtävänä, mutta nykyään on alettu korostaa myös isän merkitystä osana lapsen elämää. Samalla isyyden käsite kuitenkin on muuttunut aiempaa pirstaleisemmaksi. Muutama vuosikymmen sitten isällä tarkoitettiin niin

biologista, juridista, sosiaalista kuin psykologistakin isyyttä, kun taas nykyaikana nämä isyyden asteet voidaan nähdä usein toisistaan erillisinä. Puhutaan biologisista isistä, sosiaalisista isistä sekä uusperheisistä. Isyyslainsäädännössä isyys liitetään yhä vahvasti osaksi avioliittoa, vaikka nykyään joka toinen esikoislapsi syntyy avioliiton ulkopuolella. Tämä johtaa siihen, että joka toisella lapsella ei ole raskausaikana eikä syntymähetkellä juridista isää. (Huttunen 2001, 57–65; Sevón & Huttunen 2002, 75.)

Isän rooli vaatii enemmän tietoista panostamista isyyteen, sillä isältä puuttuu usein äidille tyypillinen fyysinen side lapseen ja lapsen myötä kotiin. Isä on vapaampi käymään töissä, kaupungilla ja jatkamaan elämäänsä pitkälti normaalin kaavan mukaan. Isyys voidaankin nähdä abstraktimpana asiana kuin äitiys, ainakin lapsen ollessa pieni. Isän rooli tuntuu usein olevan äidin avustaja lapsen hoidossa sekä äidin kannattelija, jotta äiti jaksaa kannatella vauvaa. (Sisättö 2006, 15.) On kuitenkin tärkeää, että myös isä saa osallistua vauvan hoitoon. Isän varhainen vuorovaikutus vauvansa kanssa aktivoi isän vaistot samaan tapaan kuin äidinkin. Myös isän on tärkeää saavuttaa hyvän vanhemman kokemus ja tiedostaa olevansa merkittävä osa lapsen kehitystä. (Anttonen 2006, 109–110.)

5.2 Vanhemmuus eri perhemalleissa

Tilastokeskuksen (2012) määritelmän mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- ja avoliitossa olevat sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt lapsineen tai jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä lapsettomat avio- ja avopuolisot ja parisuhteensa rekisteröineet henkilöt. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheeseen voi kuulua korkeintaan kaksi peräkkäistä sukupolvea. Friedman (1986) puolestaan määritteli perheen koostumaan kahdesta tai useammasta ihmisestä, joilla on emotionaalinen yhteys ja jotka asuvat lähekkäin (Tarkka 1996, 4). Subjekttiivisen näkökulman mukaan jokainen perhe itse määrittelee millainen perhe on ja keitä siihen kuuluu (Järvinen ym. 2012, 23).

Nykyisin suurperheeksi Suomessa määritellään perhe, jossa on vanhempien lisäksi kolme lasta. Perhe, jossa on vanhempien ja lasten lisäksi muitakin suvun jäseniä, kuten isovanhempia, määritellään laajennetuksi perheeksi tai kolmen sukupolven perheeksi. 1960-luvulta alkaen perhemuotojen moninaisuus tuli laajempaan keskusteluun, kun esiaviolliset suhteet, avioerot, uusperheet, harkittu lapsettomuus ja lapsen hankkiminen ilman pysyvää parisuhdetta yleistyivät. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 15–16; Takala 2002, 10–11.)

Eroja lasten hyvinvoinnissa esiintyy sekä perhemuotojen sisällä että niiden välillä. Merkittävämmiin lasten hyvinvointiin vaikuttavat pitkäkestoiset sosiaaliset ja taloudelliset haitat, kuten perhesuhteiden huono laatu, äidin masentuneisuus ja perheen varallisuus sekä yleiset elinolot. Perherakenteen muutoksella on todettu olevan vaikutusta lasten hyvinvointiin, mutta tämän perusteella ei voida tehdä suoria yleistyksiä perhemuodon vaikutuksesta lapsen hyvinvointiin. (Järvinen ym. 2012, 196; Rönkä ym. 2002, 63.)

Perinteinen perheen määrittelyn tapa on ydinperhe, johon kuuluu naimisissa olevat vanhemmat ja heidän lapsensa (Tarkka 1996, 4). Nykyään on yleistä, että perheiltä uupuvat luonnolliset lähiverkostot, kuten isovanhemmat ja muu suku, jotka ovat perinteisesti olleet auttamassa lasten kasvatustehtävässä. Haavisto (2008, 52–53.) toteaa kirjoituksessaan, että useimmilla nykyvanhempien esikuvista, äideillä ja isoäideillä, oli käytössään nämä tukiverkostot, mikä osaltaan saattaa vaikuttaa nykyvanhempien käsitykseen tarpeesta pärjätä itse. Eiväthän heidän esikuviansakaan tarvinneet ulkoista julkisten tahojen apua.

Ystävyysuhteet ja muut verkostot vaikuttavat suurella määrällä ihmisen emotionaaliseen hyvinvointiin, sillä nämä suhteet tarjoavat ihmiselle turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia sekä yhteenkuuluvuuden tunteita. Läheisen ihmissuhteen puuttuessa tai tyytymättömyys olemassa oleviin ihmissuhteisiin aiheuttaa emotionaalisen yksinäisyyden ja saattaa horjuttaa mielenterveyttä. Aikuisella ihmisellä tämä kaipuu kohdistuu usein romanttisen rakkauden kaipuuseen, mutta vaikka aikuisella olisikin hyvä parisuhde, tarvitsee hän myös toimivia ystävyysuhteita. (Laine 2002, 181–183.)

Yksinhuoltajaperhe voi syntyä eron, toisen puolison kuoleman tai itsellisen naisen hedelmöityshoitojen kautta (Jämsä 2008, 38). Yksinhuoltajaperheessä lapset asuvat toisen vanhemman luona. Yksinhuoltajan perhe on ensisijaisesti sellainen millaiseksi perheen jäsenet sen kokevat, mutta usein yksinhuoltajia arvioidaan enemmän kuin ydinperheen vanhempia. Yksinhuoltaja, holhooja ja huoltaja nimikkeiden takana yksinhuoltajavanhemmat kokevat kuitenkin olevansa ensisijaisesti isiä tai äitejä. (Mikkola 2002, 48–49.) Suvi Krokin väitöskirjatutkimus Hyviä äitejä ja arjen pärjääjiä (2009, 71.) esitti, että perinteiseen hyvän äitiyden ajatukseen on liitetty naimissa oleva nainen, kun puolestaan pahaan äitiin naimaton nainen. Tämän kaltainen ajatusmalli ja oletus siitä, että lapsen paras on vain ydinperheessä, aiheuttaa yksinhuoltajille paineita suorittaa hyvän äidin vaatimusta.

Uusperheitä on rakenteeltaan erilaisia. Uusperheissä voi olla ”minun, sinun ja meidän lapsia” tai vain toisen puolison lapsia. Uusperhe määritellään usein perheeksi, jossa ainakin toinen puolisoista on eronnut ja jossa kaikki perheen lapset eivät ole puolisoiden yhteisiä. Uusperheen aikuiset kokevat uusperheen tavallisimmin ydinperhemallin kautta, mutta lasten suhde puolivanhempiin rakentuu ydinperheestä poikkeavalla tavalla. (Ritala-Koskinen 2001, 17, 27, 30.)

5.3 Vanhemmuuden tukeminen vauvaperhetyössä

Perhetyön peruslähtökohtana ovat perheiden tarpeet, jotka saattavat koskea niin vanhemmuuden tukemista, lasten kasvatus- ja kehityskysymyksiä kuin perheen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin lisäämistä. Perhetyötä tehdään erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten sosiaalitoimessa, neuvoloissa, päiväkodeissa ja kolmannen sektorin järjestöissä. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 27.) Perhetyön keskeisiä toiminta-ajatuksia ovat varhainen tuki ja ennaltaehkäisy (Järvinen ym. 2012, 13).

Vauvaperhetyön avulla pyritään tukemaan kiintymyssuhteen kehittymistä sekä vanhemmuutta. Vauvaperhetyötä pyritään tekemään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin äiti ja vauva luovat yhteistä kiintymyssuhdettaan.

Sitä voidaan tehdä esimerkiksi kotikäynteinä, jolloin vanhemmille annetaan tietoa vauvan hoidosta ja tuetaan heitä siinä, vauvalle pyritään luomaan hyvät kasvuolosuhteet sekä perheelle pyritään varmistamaan tarvittavat tukiverkostot ja palvelut. (Korhonen & Sukula 2004, 34.) Vauvaperheiden kanssa tehtävä työ voi olla myös ryhmämuotoista toimintaa. (Kts. edellä äiti-vauvaryhmät.)

Vauvatyötä tehdään antamalla vauvaperheille tukea, ohjausta ja neuvoja, sekä etsimällä perheen jo olemassa olevia voimavaroja. Vauvatyössä keskitytään erityisesti äidin ja vauvan suhteen kehittämiseen sekä heidän väliseensä varhaiseen vuorovaikutukseen. Lastensuojelun vauvatyö kuuluu avohuollon tukitoimien piiriin. Vauvatyötä tehdään myös esimerkiksi sairaaloissa ja Ensi- ja turvakotien liitossa. Vauvatyön tavoitteena on parantaa vanhemman ja vauvan välistä vuorovaikutusta ja lisätä sitä, sillä tällä on suuri vaikutus vauvan kehitykseen ja myöhempisiin ihmissuhteisiin. (Sosiaaliportti 2012a.)

Vauvan synnyttyä useimmat äidit ovat äitiystilassa, jossa he ajattelevat, tuntevat ja toimivat erityisellä tavalla. Äitiystilassa äidin kokemusmaailmaan yhdistyy äidinäiti-äiti-vauva kolmisuhde, mikä tarkoittaa sitä, että äiti pohtii suhdetta omaan äitiinsä, itseään äitinä ja omaa suhdetta vauvaansa. Daniel Sternin mukaan äiti tarvitsee tässä vaiheessa ympärilleen ymmärtäviä naisia ja myönteistä suhtautumista. Tärkeää on keskittyä äidin hyviin ja vahvoihin puoliin, sillä äitiystilassa ollessaan äidit ovat todella haavoittuvia. Työskentely onnistuu parhaiten ilmapiirin ollessa hyväntahtoinen ja kunnioittava. (Kajamaa 2003, 298–299; Sarkkinen 2003, 299; Siltala 2003b, 272.)

Perhetyön tehtävä vauvaperheessä on kartoittaa lasta suojaavia tekijöitä sekä lasta uhkaavia riskitekijöitä. Työntekijän tulee ottaa puheeksi riskitekijät ja keskustella niistä yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempia haastatteleamalla ja havainnoimalla kartoitetaan vanhemman ja vauvan välisiä vuorovaikutusmalleja. Olennaista työssä on tuoda perheeseen arjen hallintaa, jossa huomioidaan korostetusti lapsen tarpeet. Tärkeää on antaa vanhemmille myönteistä palautetta tilanteista, jotka sujuvat hyvin, mutta myös ottaa esiin asiat, joihin tulee tehdä muutoksia. Vanhempien toimintatapojen korjaamisen tulee tapahtua hienovaraisesti mallittamalla tai toimimalla vauvan äänenä.

Työntekijä voi antaa perheelle työkaluja ja tapoja, kuten vauvahieronta, vuorovaikutusleikit ja lorut, olla vuorovaikutuksessa vauvan kanssa. Perheen kanssa työskennellessä tulee vahvistaa vanhempien kykyä tunnistaa vauvan viestejä ja vastata vauvan tarpeisiin. (Järvinen ym. 2012, 197–201; Siltala 2003, 275.)

6 RYHMÄTOIMINTA JA VERTAISTUKI

6.1 Ryhmän muodostus ja merkitys

Ryhmä on hyvä työväline, sillä ryhmä sisältää terapeuttisia ja parantavia elementtejä. Ryhmässä ollessaan ihminen näkee, ettei ole yksin ongelmiensa kanssa. Joissain tapauksissa ryhmä saattaa tarjota korjaavan perhekokemuksen, jolloin ryhmässä pystytään käymään läpi todellisen perheen ristiriitoja ryhmään muodostuneissa vuorovaikutussuhteissa. Ryhmähengen ollessa hyvä ryhmä kohottaa osallistujensa itsetuntoa, lisää myötätuntoa ja eläytymiskykyä toisen asemaan. Lisäksi ryhmä on hyvä tiedon jakamisen ja uuden oppimisen paikka. (Kajamaa 2003, 302.) Toisinaan ryhmään osallistumisen kautta ihminen oppii näkemään itsensä uusista näkökulmista toisilta saadun palautteen avulla. Se, mitä parantavia tekijöitä ryhmä tarjoaa, riippuu ryhmän kestosta, ryhmän jäsenten ominaisuuksista sekä ryhmätyypistä (avoin vai suljettu ryhmä). (Leinonen 2003, 136–137.)

Bruce Tuckman kokosi aiempien ryhmäteorioiden pohjalta oman mallinsa ryhmän kehitysvaiheista. Ensimmäisenä on ryhmän muodostusvaihe, jossa ryhmän jäsenet etsivät rajojaan ja ryhmätoiminnan tapoja. Kuohuntavaiheessa ryhmän jäsenet tuovat esiin yksilöllisyytään ja vastustavat ryhmän rakenteita. Ryhmässä esiintyy helposti konflikteja. Tämän jälkeen ryhmä saavuttaa yhdenmukaisuusvaiheen, jossa jäsenet löytävät yhteenkuuluvuuden tunteen ja hyväksyvät ryhmän kokonaisuutena. Hyvin toimivan ryhmän vaiheessa vuorovaikutuksesta on tullut ongelmanratkaisun väline ja ryhmä toimii perustehtävänsä mukaisesti. Lopetusvaiheessa esiintyy voimakkaita surun ja haikeuden tunteita, joita työstetään. (Ahokas 2010, 206–207; Niemistö 2002, 160–162.)

Ryhmän kehitysvaiheiden edetessä ryhmän sisäinen kiinteys (koheesio) lisääntyy. Ryhmän kiinteydellä tarkoitetaan sitä, että ryhmän jäsenet kommunikoivat keskenään ja ovat entistä tyytyväisempiä ryhmään ja toisiin

ryhmäläisiin. Vuorovaikutus ryhmässä on positiivisempaa ja sen vaikutus ryhmän jäseniin on suurempi kuin pienen koheesion ryhmässä. Jotta ryhmä voi luoda omaa kulttuuriaan, on ryhmässä oltava riittävä ryhmäkiinteys. Ryhmäkiinteys muodostuu joko jäsenten kiintymyksestä toisiaan kohtaan tai tarkoituksen mukaisesta yhteydestä, jolloin ryhmä on sitoutunut samaan tehtävään. (Ahokas 2010, 199; Helkama ym. 2010, 268; Niemistö 2002, 169–170.)

Turvallinen ryhmä tuo esiin yksilöiden parhaat puolet ja tarjoaa kokemuksen siitä, että kelpaa juuri sellaisena kuin on. Turvallinen ryhmä hyväksyy myös jäsentensä heikkoudet. Tällaisessa ryhmässä jäsenet saattavat paljastaa kipeitäkin asioita. Ryhmä tarjoaa hyväksynnän, arvostuksen ja välittämisen kokemuksia sekä rohkaisee jäseniään kehittymään uusiin ulottuvuuksiin. Ryhmässä toimiessaan ihmisen on helpompi tunnistaa ja hyväksyä oman persoonansa eri ulottuvuuksia mahdollisimman rehellisesti ja tulla näin sinut itsensä kanssa. Tätä kautta turvallinen ryhmä auttaa yksilöitä selviämään myös ryhmän ulkopuolella. (Aalto 2002, 8, 14–15.)

6.2 Sosiaalinen tuki

Nutbeam (1986) määrittelee sosiaalisen tuen avuksi, jota yhteisöt tarjoavat yksilöille tai ryhmille ja joka auttaa näitä selviytymään vaikeista elämäntilanteista. Caplan (1974) puolestaan määrittelee sosiaalisen tuen yksilöiden väliseksi ja yksilöiden ja ryhmien väliseksi kiinnikkeiksi, jotka auttavat ihmistä muodostamaan omaa identiteettiään muun muassa toisilta saadun palautteen ja yhteisten ongelmankäsittelyprosessien kautta. (Kumpusalo 1991, 13.) Cobb (1976) käsitti sosiaalisen tuen tiedoksi, joka saa yksilön kokemaan, että hänestä pidetään ja häntä rakastetaan, sekä tiedoksi siitä, että yksilö on arvostettu. Henkilö, joka on saanut sosiaalista tukea, kokee kuuluvasa sosiaaliseen verkostoon, jossa annetaan ja saadaan tukea. (Tarkka 1996, 12.) Cohen ja Syme (1985) määrittelevät sosiaalisen tuen sosiaalisista suhteista saatavaksi voimavaraksi (Uutela & Vahtera 1994).

Sosiaalisen tuen määritelmiä on useita, mutta yhteistä näille on se, että sosiaalinen tuki liittyy aina ihmisten välisiin vuorovaikutussuhteisiin. (Myllykangas 2009, 25–26.) Useita eri määritelmiä tiivistäen voidaan todeta, että sosiaalinen tuki on ihmisten välistä vuorovaikutusta, jossa toisille annetaan ja itselle saadaan henkistä, emotionaalista, toiminnallista, tiedollista ja aineellista tukea. (Kumpusalo 1991, 14.)

Sosiaalisen tuen muotoja ovatkin henkinen tuki (luottamuksellisuus, auttamishalu ja kuunteleminen, sekä yhteinen aate, usko ja filosofia), emotionaalinen tuki (positiivisten asioiden esiin nostaminen), tietotuki (neuvot, ehdotukset) ja aineellinen apu sekä toiminnallinen tuki (rahan lainaaminen, auttaminen). Sosiaalinen tuki riippuu sosiaalisen verkoston rakenteen sekä sosiaalisen tilanteen välisistä suhteista, mutta siihen vaikuttavat myös auttajan ja autettavan persoonallisuuden piirteet. (Uutela & Vahtera 1994; Kumpusalo 1991, 14; Tarkka 1996, 12.)

Sosiaalinen tuki edistää hyvinvointia. Se on sosiaalisiin suhteisiin liittyvä terveyttä edistävä ja stressiä ehkäisevä tekijä. Tähänastisten tutkimusten mukaan varsinaiset tukitapahtumat eivät kuitenkaan ennusta positiivisia terveysvaikutuksia vaan tärkeintä on ihmisten luottamus tuen saatavuuteen. (Uutela & Vahtera 1994.) Sosiaalisen tuen positiivisista vaikutuksista huolimatta tulee huomata, että väärinmitoitettu tai heikkolaatuinen sosiaalinen tuki voi aiheuttaa epätoivottuja vaikutuksia, kuten asiakkaan passivoitumista ja riippuvuutta auttajista. (Kumpusalo 1991, 21.)

6.3 Vertaistuki

Vertaistuki on samankaltaisia elämäntapahtumia kokeneiden henkilöiden vastavuoroista kokemusten vaihtoa ja toisten tukemista. (Sosiaaliportti 2012b.) Vertaisryhmässä opitaan huomioimaan toisia, jakamaan asioita ja saadaan merkityksellisiä suhteita toisiin ihmisiin. Vertaisryhmältä keitetään paremmin suoraviivaista kommentointia kuin terapeuteilta tai ohjaajilta, jolloin asioita saadaan osaltaan julki ja yhteiseen keskusteluun. (Belt 2010, 161.)

Esimerkiksi psykoterapiaryhmässä jäsenet tuovat ryhmään omia ongelmiaan. Näiden moninaisten ongelmien vuoksi ryhmä ei ole heti alusta asti eheä ja tasapainoinen ryhmä, mutta yhteisen työskentelyn kautta ryhmän jäsenet voivat kohdata ja käsitellä näitä ongelmia. Tässä prosessissa ryhmä eheytyy ja selkeyttää toimintaansa. Samalla jäsenet, jotka samaistuvat tähän eheytyvään ryhmään, saavat mahdollisuuden sisäiseen eheytymiseen eli omien ongelmiansa selvittämiseen. (Niemistö 2002, 24.)

Sternin (1995) mukaan äidit tarvitsevat jo raskausaikana, mutta erityisesti vauvan syntyessä, ympärilleen kannustavia samoja asioita kokeneita ihmisiä (Kajamaa 2003, 301). Krokin (2009, 75.) tutkimus tuo esiin, että äitien luoma verkosto ei ole vain tapaamisen paikka, vaan toimii myös tärkeänä tukiverkostonä, josta saadaan neuvoja myös esimerkiksi lasten hoitoon liittyvissä asioissa. Tämän perusteella äitiyden tukeminen etenkin vertaistukiverkostojen kautta näyttäytyy tarpeellisena etenkin yksinhuoltajille.

Vanhempien vertaisryhmien tavoitteet voidaan jakaa informatiivisiin tavoitteisiin, vuorovaikutuksellisiin tavoitteisiin ja henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Ryhmän aikana vanhempia pyritään informoimaan lapsen tarpeista ja lapsen näkökulmasta. Vanhemmat saavat ryhmästä vertaistukea ja he saavat kokemuksen yhteisöllisyydestä. Ryhmä tarjoaa luottamuksellisen ilmapiirin, jossa vanhemman sosiaaliset taidot kehittyvät ja vuorovaikutussuhteet lisääntyvät. Vanhemmilla voi olla omia henkilökohtaisia tavoitteita ryhmätoimintaa kohtaan, näitä voivat olla esimerkiksi kokemusten jakaminen, omien tunteiden tunnistaminen, itsetunnon vahvistuminen, vanhemman roolin ja uusien toimintamallien omaksuminen. (Taitto 2002, 78–79.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimukseni tavoitteena on kehittää Pikku-Miinan toimintaa ja osoittaa Pikku-Miinan toiminnan tarpeellisuus. Pyrin saamaan näyttöä Pikku-Miinan toiminnan tarpeellisuudesta sekä tuomaan esiin mahdollisia kehittämiskohteita Pikku-Miinassa vanhempien haastattelujen perusteella. Vaikuttavuuden arviointi on vaikeaa, sillä koskaan ei tiedä mikä seikka on aiheuttanut tarkkailtavan kohteen muutoksen. Tämän vuoksi hankin Pikku-Miinan toiminnan tarpeellisuudesta näyttöä keräämällä ja jäsentämällä ryhmässä olleiden vanhempien kokemuksia ja mielipiteitä siitä, miten he kokivat ryhmän vaikutuksen valittujen teemojen osalta. Vanhempien kokemusten sekä teorian pohjalta pyrin muodostamaan kehittämisajatuksia toiminnalle. Kehittämisajatuksista osa saattaa tulla suoraan ryhmän käyneiltä vanhemmilta ja osa omia kokemuksiani sekä pohdintojani teoriaan peilaamalla.

Tutkimustehtävä tuo esiin ne kysymykset, joihin tutkimuksella etsitään vastauksia. Tutkimustehtävät pohjautuvat tutkimuksen teoreettiseen taustaan ja keskeisiin lähteisiin. (Hirsjärvi ym. 2004, 170.) Olen asettanut itselleni tutkimustehtäviksi selvittää äitien kokemusten perusteella:

1. Miten Pikku-Miina tukee varhaista vuorovaikutusta?
2. Miten Pikku-Miina tukee vanhemmuutta?
3. Millaisena vanhemmat kokevat vertaistuen Pikku-Miinassa?
4. Kuinka Pikku-Miinan toimintaa voisi kehittää?

7.2 Tutkimuksen menetelmä

Haastattelu on hyvä tiedonkeruumenetelmä, sillä sen avulla saadaan suora kielellinen vuorovaikutus tutkijan ja tutkittavan välille. Haastattelussa ihminen nähdään tutkimustilanteessa subjektina, joka luo aktiivisesti merkityksiä valitusta aiheesta. Haastattelua voidaan hyödyntää silloinkin, kun ei osata arvioida vastausten suuntaa tai kun odotetaan vastausten olevan monitahoisia. Haastattelutilanteessa vastauksia voidaan selventää sekä syventää pyytäen perusteluja tai kysyen lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2004, 199–201.) Haastattelutilanteessa tutkittavalle on annettava mahdollisuus tuoda esiin itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35).

Haastattelu sopii hyvin tutkimukseni tiedonkeruumenetelmäksi, sillä sen avulla saan luultavimmin riittävän monipuolista ja henkilökohtaista informaatiota. En halunnut rajata vastausvaihtoehtoja valmiiksi lomakkeeseen, vaan halusin antaa vastaajille itselleen mahdollisuuden kertoa niistä asioista, jotka ovat heille merkityksellisiä. Samalla tutkimus saattoi tuottaa sellaistaakin tietoa, jota en itse osannut odottaa.

Valitsin metodikseni puolistrukturoidun teemahaastattelun, sillä tutkimusaiheestani ja tutkimustehtävistäni nousi esiin selkeitä teemoja (varhainen vuorovaikutus, vanhemmuus, vertaistuki ja kehittämisajatukset), joiden varaan minun oli helppo rakentaa teemahaastattelun runko. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 47) mukaan teemahaastattelussa jokin haastattelun näkökulma on lukkoon lyöty, mutta ei kaikkia. Kysymysten muoto voi olla kaikille sama, mutta esittämisjärjestys eri tai kysymykset voivat olla ennalta määriteltäviä, mutta niiden sanamuotoa voidaan vaihdella. Eskola ja Suoranta (1999, 87) määrittelevät teemahaastattelun niin, että aihepiirit ovat ennalta määrättyjä, kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa tai järjestystä ja haastattelijalla on tukenaan vain tukilista käsiteltävistä asioista eikä valmiita kysymyksiä.

Teemahaastattelu tarjosi kaipaamani vapauden keskittyä haastateltavien omiin kokemuksiin sekä melko vapaaseen kerrontaan. Teemahaastattelun teemat toivat kuitenkin riittävästi struktuuria pitääkseen haastattelun koossa ja oikeiden

aihepiirien parissa. Teoriat teemahaastattelusta eivät yksioikoisesti sano miten teemahaastattelu tulee tehdä oikeaoppisesti: toiset kannattavat pelkkää tukilistaa missä toiset edes yhtä vapaavalintaista pysyvää näkökulmaa. Itse tein Hirsjärven ja Hurmeen oppien mukaan valmiita kysymyksiä, mutta pidin niiden sanamuodoissa sekä esittämisyjärjestyksessä joustamisen varaa.

Muistiinpanoihin nähden nauhuri on todella tarkka, mutta nauhurikin tallentaa vain haastattelun verbaalisen puolen. (Alasuutari 1999, 85.) Nauhoitin haastattelut saadakseni ne litteroitua sanasta sanaan, sillä en luota muistiinpanojen tarkkuuteen tutkimusta tehdessä. Muistiinpanot eivät talleta kaikkea ja muistiinpanoihin kerätty tieto on jo tutkijan valikoimaa ja tulkitsemaa, jolloin tutkimuksen luotettavuus ja tulosten kosketus haastateltavien todellisiin kokemuksiin heikkenee.

7.3 Aineiston hankinta ja sen analysointi

Nauhoitetuista haastatteluista sain MP3 tiedostoja, jotka siirsin koneelle usb-johdon avulla. Äänitiedostot litteroin eli purin tekstiksi koneelle. Tein sanasta sanaan litteroinnin, jonka jälkeen aineistoni oli kirjallisessa muodossa, jota lähdin analysoimaan. Pyrin hankkimaan aineiston kokonaisuudessaan kesäloman alkuun mennessä, jolloin minulla olisi ollut riittävästi aikaa materiaalin käsittelyyn, mutta koska sain haastatteluihin mukaan vain viisi henkilöä, tuli minun jatkaa materiaalin keruu-aikaa hieman. Lähetin muistutuskirjeet haastatteluun kutsutuille, mutta muistutuskirjeistä huolimatta en saanut lisää haastatteluja.

Laadullista aineistoa tarkastellaan aina kokonaisuutena (Alasuutari 1999, 38). Hirsjärvi ja Hurme (2001, 137) jakavat aineiston analyysin kolmeen vaiheeseen, josta ensimmäinen on aineiston litterointi. Tämän jälkeen litteroitua aineistoa selvennetään eli poistetaan toistot ja epäolennaisuudet, jonka jälkeen aineistoa tiivistetään eli luokitellaan ja tulkitaan. Merkitysten luokittelulla tarkoitetaan aineiston koodaamista tiettyihin luokkiin.

Hirsjärvi ja Hurme (2001, 147–149) näkevät luokittelun pohjana tulkinnalle, yksinkertaistamiselle ja tiivistämiselle. Luokkien muodostamisen kriteerit pohjautuvat tutkimustehtävään, aineiston laatuun sekä tutkijan omaan teoreettiseen näkemykseen. Toisinaan tutkimusväline tai menetelmä, kuten teemahaastattelun teemat, voivat myös toimia alustavina luokkina. Eskola ja Suoranta (1999, 153–155) ehdottavatkin, että silloin kun aineisto on kerätty teemahaastattelulla, on aineistoa koodatessa hyvä käyttää apunaan teemahaastattelurunkoa. Aineistosta voidaan rungon avulla seuloa esiin sellaisia kohtia, jotka kertovat kyseisten teemojen mukaisista asioista. Koodaaminen on hyvä aloittaa haastattelu kerrallaan. Jokaista haastattelua lukiessa merkitään reunaan kunkin teeman numero. Lopuksi aineistosta poimitaan jokaista teemaa koskevat tekstikohdat saman teeman alle.

Ennen materiaalin analysointia luin materiaalin läpi useaan kertaan, jolloin tulin tutuksi materiaalin kanssa ja pystyin helpommin aloittamaan materiaalin käsittelyn. Tein analyysin tietokoneen Word-kirjoitusohjelman avulla. Analysoin keräämäni materiaalin ensin koodaamalla sen merkitsemällä kuhunkin teema-alueeseen kuuluvat kohdat eri väreillä, jonka jälkeen siirsin merkityt tekstipätkät valittujen teemojen alle, jolloin näin selkeästi kunkin teema-alueen vastaukset sekä yleiskatsauksen haastatteluista. Koodattuani aineiston teemojen alle tiivistin aineistoa karsimalla toistot sekä epäolennaisuudet pois, jolloin aineistoni oli helpommin käsiteltävissä.

Koodattuani materiaalin teemojen alle ja tiivistettyäni sitä, luin sen uudemman kerran esittämällä sille erilaisia kysymyksiä, esimerkiksi: Millaisia vastauksia kunkin teeman alla esiintyy? Mitkä ovat yleisimmät vastaukset? Poikkeavatko vastaukset paljon toisistaan? Millaisia merkityksiä vanhemmat antavat kunkin teeman eri asioille? Miten vanhemmat kuvaavat kokemuksiaan? Millaisia kokemuksia vanhemmilla on? Tutkailtuani aineistoani eri näkökulmista pyrin muodostamaan tulkintoja, jotka vastaisivat kuhunkin tutkimustehtävääni. Tulkintojeni tueksi esitän tekstikatkelmia haastatteluista.

7.4 Haastattelujen tekeminen

Haastattelin yhteensä viittä äitiä, joista kolme olivat Pikku-Miina ryhmässä haastatteluhetkellä ja kaksi olivat käyneet ryhmän aiemmin. Haastattelukutsu lähetettiin kahdeksalle Pikku-Miina ryhmän käyneistä äideistä ja näistä vastaamattomille lähetettiin muistutuskirje. Haastattelukutsut lähetettiin äideille, joiden asuinpaikka on Pikku-Miinan tietojen mukaan yhä Pirkanmaalla ja joiden tiedot olivat yhä ajan tasalla. Haastatteluun valikoituivat siis äidit, jotka olivat vapaaehtoisia tuomaan omia näkökulmiaan esiin ja jotka tutkijan oli mahdollista tavoittaa haastattelua varten. Haastatteluun ei osallistunut yksikään äiti, jonka lapsi olisi nyt huostaan otettu.

Haastatteleman äidit olivat 28–33-vuotiaita tullessaan Pikku-Miinaan ja heidän vauvansa olivat ryhmään tullessa 7vk-6kk ikäisiä. Haastatteleman äitien perhetilanteet vaihtelivat parisuhteesta (3/5), parisuhteesta ja aiemmista lapsista (1/5), yksinhuoltajuuteen (1/5). Neljällä haastateltavista oli takana useampi Pikku-Miina ryhmäjakso, mutta yhdellä oli taustalla useampia ryhmäjaksoja. Haastateltavien muita viranomaisverkostoja olivat perhetyö ja ensikoti. Pikku-Miinaan oli tultu ensikodin tai neuvolan kautta. Tulositynä kaikilla oli masennus, johon saattoi liittyä myös tukiverkoston puutetta ja vuorovaikutusongelmia vauvan kanssa.

Ryhmässä haastattelu-aikaan olleita äitejä haastattelin Pikku-Miinan tiloissa, jotta heille ei koituisi ylimääräistä vaivaa haastatteluun osallistumisesta. Ryhmän jo käyneet äidit toivoivat haastattelut tehtäviksi kotonaan. Aloitin haastattelut kertomalla lyhyesti tutkimuksestani, sen tarkoituksesta sekä käytännön asioista, kuten materiaalin käytöstä, anonymiteetista ja materiaalin hävittämisestä. Kerätty materiaali, sekä ääninauhat että litteroinnit, on vain minun käytössäni ja sitä käytetään vain tässä tutkimuksessa. Ääninauhat ja litteroitu materiaali hävitetään vuoden 2012 loppuun mennessä. Lisäksi haastattelun alussa pyysin haastateltavaa allekirjoittamaan kirjallisen haastattelulupa lomakkeen. Haastattelut kestivät kymmenestä minuutista noin 24 minuuttiin. Haastattelut tuottivat 24 sivua litteroitua aineistoa.

Tunnelma haastattelujen aikana vaihteli haastateltavasta riippuen: toisten oli selvästi helpompaa puhua vaikeistakin asioista, kun taas toiset eivät halunneet tai osanneet sanallistaa kokemuksiaan yhtä monipuolisesti. Pääsääntöisesti haastateltavat olivat olemukseltaan rentoja ja avoimia, eivätkä pelänneet jakaa ajatuksiaan minun kanssani. Luultavimmin tähän vaikutti se, että haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja tämä karsi haastateltavien joukosta pois ne, jotka eivät halua tai osaa asioistaan kertoa.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1 Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen Pikku-Miinassa

Äidit eivät osanneet juurikaan kuvailla vuorovaikutusta vauvaansa ennen Pikku-Miina ryhmään tuloa. Osasyynä tähän oli se, että jotkut äidit aloittivat ryhmän jo raskausaikana tai vauvan ollessa todella pieni. Kertomista vaikeutti myös, mikäli lapsen syntymästä oli kulunut jo pidemmän aikaa. Äitien kertoman mukaan elämä vauvan kanssa ennen Pikku-Miinaan tuloa oli raskasta ja sekavaa.

Mää en kauheesti muista koko siitä ajasta. Mutta siis silloin, (lapsen nimi) on syntynyt joulukuussa ja pariin ekaan viikkoon ei saanut mennä joka tapauksessa ulos ja sitten alkoi hirveet pakkaset, et me vietettiin semmosta 24/7 sisällä enkä mä tiennyt millon on yö ja millon on päivä ja semmosta. (H2)

No mä olin ton pienemmän lapsen syntymän jälkeen kuus viikkoa sairaalassa synnytyksen jälkeisen masennuksen takia, että olihan se raskasta sitten, sen masennuksen takia. Siis olihan lapsen hoito muuten tuttua, koska isosiskonsa oli olemassa. Pienempi oli paljon helpompi vauva muuten, mutta sitä oli itte vaan niin kauheen väsynyt. (H5)

Uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen koettiin pääsääntöisesti vaikeana. Vastasyntyneen äidille ei ollutkaan selvää mitä tehdä ja miten olla vauvan kanssa ja miten muodostaa arkipäivään sisältöä ja rytmiä. Äidit kokivat tarvetta saada tukea vuorovaikutukseen vauvan kanssa, mutta myös vauvan hoitamiseen.

No se niinkun muuttuu siinä se elämä niin täysin, kun saa vauvan. Sitä ennen se tahti on niin nopeeta ja sit tuntuu niinku, että elämä pysähtyy. Et jotenkin niinkun oli vaan niin kauheen semmosia vellovia ajatuksia, et mitä nyt sit. Ei osannut niinkun, ei yhtäkkiä ollutkaan itsestään niin varma, että mitä sen vauvan kanssa sitten tekee. Et mistä se päivä koostuu. Oli vaan niinku kaikkia semmosia, että mitä kaikkea nyt pitäis ja pitäis ja pitäis... Et ei osannut ottaa rennosti sen vauvan kanssa. Ja oli jotenkin tylsää, sit ku ei se vielä puhunut eikä liikkunut, eikä... että tota sit niinku. Sitä se sit oli, niitä vaippojen vaihtamista ja imettämistä ja semmosta. (H4)

Vauvan hoitaminen herätti äideissä erilaisia tunteita. Yhteistä äitien kokemissa tunteissa oli niiden voimakkuus ja hallitsevuus. Äidit kokivat olevansa epävarmoja, arkoja ja pelokkaita vauvansa kanssa toimiessaan. Koettiin jopa paniikkia, kun ei tiedetty miten vastata vauvan tarpeisiin. Vauvan hoitaminen

aiheutti väsymistä ja ärsyntyymistä. Kaikki äidit eivät kokeneet tunteiden erittelyä helpoksi, sillä synnytyksen jälkeisen masennuksen nähtiin hallitsevan vauva-aikaa niin kokonaisvaltaisesti, että se peittyi masennuksen aiheuttaman uupumuksen alle.

Oli niinku semmonen epävarma ja kauheen arka sen vauvan kanssa. (H1)

Ää, no siis semmosta... No paniikkia. Tai semmosta, sit ku ei tienny oikeen et mikä johtuu mistäkin, et mitä se nyt oikein itkee, ja niinku tämmöstä. Ja sitten. Niin, olisko se paniikki nyt semmonen sana. (H2)

Että aika paljon ehkä sit semmosta jotenkin, semmosta väsymistä ja ärsyntyymistä, siitä että aina tulee enemmän työtä. Että ei ollut ihan helppoa siirtyä siihen ja nauttia siitä äidin roolista, että nyt niinkun on vastuussa toisesta ja nauttia siitä vauvasta. (H4)

Äidit kuvasivat vauvojensa temperamentteja, helpoksi tai vaativaksi, sen mukaan millaiseksi vauvan hoitaminen koettiin. Vauva nähtiin helpoksi silloin kun vauva ei itkennyt paljon ja osasi ilmaista tarpeitaan selkeästi. Paljon itkevät vauvat nähtiin vaativiksi, vaikka itkun taustalla olisikin ollut koliikki. Vaativiksi vauvoiksi määriteltiin myös ne vauvat, jotka ilmaisivat itseään tehokkaasti, mutta olivat itseilmaisussaan määrääviä.

Aika helppo vauva on. Noku viestittää selvästi omista tarpeistaan ja sitte ei itkeskele paljon. (H1)

Mun mielestä meidän vauva on silleen aika tavallinen vauva, aika temperamenttinen tavallinen vauva. Siis semmonen utelias ja hirveen tarkkaavainen. (H3)

Mut siis ihan pienenä niin oli tosi vaativa, kun sillä oli se koliikki. Niin ja onhan se siis, kyllähän se edelleen siis silleen niinku on vaativa, et onhan sillä semmonen temperamentti, että se niinku ilmasee itseään kyllä äärimmäisen hyvin ja tehokkaasti. (H2)

Vauvojen tunteista itku koettiin kaikkein vaikeimmaksi vastaanottaa. Vauvan itku herätti äideissä todella suuria ahdistuksen tunteita, etenkin jos syytä vauvan itkuun ei löytynyt tai vauvan itkua ei saatu loppumaan. Äidit eivät tämän vuoksi osanneet aina vastata vauvan hätään, vaan sen sijaan hätäntyivät itse ja lamaantuivat toimeettomiksi. Osa äideistä ei kokenut vauvan tunteiden aiheuttavan ahdistusta, vaan ahdistus nähtiin oman pään sisäisenä olotilana.

No siis ihan alkuun niin siis se itku oli mulle ihan kamala asia, että mä en niinku pystynyt sitä mitenkään käsittelemään. (H2)

No kyllä mulla menee ihan suoraan sanottuna hermot jos se itkee tosi paljon eikä pysty itse tekemään sille mitään. (H3)

En mä oikein osaa tohon sanoa, että... että oli se tosiaan sen verran helppo sillälailla, ettei siitä tullut mitään ylimääräistä ahdistusta, vaan oli jo valmiiksi oman pään sisällä ne vaikeudet. (H4)

Pikku-Miina ryhmän, vauvan kasvamisen ja äidin omien voimavarojen lisääntymisen myötä vauvan erilaisten tunteiden vastaanottaminen koettiin vähän helpommaksi kuin aiemmin. Äidit kokivat saaneensa enemmän valmiuksia vastata vauvansa itkuun ja heillä oli enemmän keinoja rauhoittaa vauvaa ja jakaa vauvan kanssa tämän kokema hätä.

Niin se varmaan siinä on niinku isoin syy, että (lapsen nimi) on kasvanut, niin nyt mulla on silleen tavallaan helpompaa. Tai ne asiat on semmosia, mille mä pystyn tekeen jo jotain. Et sit ku oli ihan pieni vauva niin sit ei kauheesti pystynyt tekemään välttämättä millekään mitään, et ku (lapsen nimi) oli koliikkinen, ni sitku sille ei vaan voi tehdä mitään. Et ku vaan se huutaa, niin se vaan huutaa. (H2)

Pikku-Miina ryhmään osallistumisen myötä äidit kertovat oppineensa tunnistamaan paremmin vauvansa tarpeita sekä rakentamaan arkeen rytmiä. Äidit kokivat saaneensa varmuutta omaan osaamisensa vauvan hoidossa.

On oppinu paremmin tunnistamaan niitä vauvan tarpeita, että millon on nälkä ja millon haluaa nukkua ja tollasta. (H1)

No nyt se alkaa vakiintua siihen, että vauvalla on jonkinasteinen rytmi, että pystyy jo vähän silleen miettimään mitä tekis milloinkin. (H3)

Äidit kertoivat saaneensa Pikku-Miinasta eväitä vauvan kanssa olemiseen ja vuorovaikutukseen vauvan kanssa. Äidit kokivat ottavansa vauvaansa enemmän huomioon ja oppineensa juttelemaan vauvalle enemmän. Vuorovaikutusta vauvan kanssa helpottivat erilaiset Pikku-Miinassa opitut laulut ja leikit, mutta Pikku-Miinasta koettiin saaneen tukea myös tapaan – ilmeisiin, eleisiin ja sanoihin – jutella ja toimia vauvan kanssa. Äidit kokivat Pikku-Miinan kääntävän heidän katseensa näkemään elämää vauvan kannalta.

Hmm, sillain että ottaa enemmän sitä vauvaa niinku huomioon ja juttelee sille enemmän. (H1)

Kaikkia lauluja ja sit ihan semmosia yleisiä ilmeitä ja eleitä ja sanoja. Ja niinku ihan oikeestaan kaikessa ja just siitä vinkkejä mitä kannattaa tehdä ja miten toimia seuraavaks vauvan kanssa. (H3)

Joo no Pikku-Miinassa muistutettiin kans sitä niinku lapsen kannalta sitä näkemään niinku sitä elämää ja arkea. Se oli varmaan sellanen muutos, mikä siinä tuli Pikku-Miinan aikana. Sitä ennen keskitty niinku hirveesti siihen itteensä, et se oli semmonen muutos kyllä. (H4)

Kaikilla Pikku-Miina ryhmään osallistuneilla äideillä ei kuitenkaan ole suurempia ongelmia vuorovaikutuksessa vauvansa kanssa. Osa äideistä osallistuu ryhmään saadakseen tukea omaan jaksamiseensa, jotta voimavaroja riittäisi vauvan kanssa olemiseen.

Ei, että mulla ei ollut koskaan sen kanssa ongelmia. Ei se, joo ei. Se oli enemmän sen jaksamisen kanssa, että siihen mää niin kun näen. Että ei mulla ollut vuorovaikutuksessa lapsen kanssa mitään ongelmaa. Ja se tietenkin, se että oli jo toinen lapsi kyseessä. Ja alkuunhan mä podin ihan hirveesti syyllisyyttä, että mä en rakastanut tätä nuorempaa lasta niin paljon kuin sitä ensimmäistä. Että se oli niin kuin semmonen mistä itteensä osas syyllistää aika hyvin. (H5)

Pikku-Miina ryhmässä käymisen lisäksi elämän ja vuorovaikutuksen vauvan kanssa koettiin helpottuvan huomattavasti vauvan kasvun myötä:

No joo, mut siis sekin on varmaan aika pitkälle sen syytä, että (lapsen nimi) on tosiaan isompi ja on tietysti käyty täällä, että on niinku saanut apua. (H2)

Nyt kun vauva ihan selkeesti ymmärtää, tai niinku lainausmerkeissä ymmärtää puhetta, niin kyl se (vuorovaikutus) muuttuu koko ajan. (H3)

Hmm, no joo, vauvakin kasvoi tietenkin siinä ajassa. No, kyllä se joo varmasti niinku vaikutti. Että tuli niin kuin todemmaksi, että se arki on semmosta, ja se on kaikilla on semmosta. Että ei se sen kummallisempaa ole. Niin tuli vähän realistisempi näkemys ja ajatus sitten siitä, että mitä se elämä sen vauvan kanssa sitten. Että ennen ku meni Pikku-Miinaan, niin oli kauheasti sellaista vellovaa ajatusta ja mitä kaikkee nyt tässä niinku pitäis tehdä ja olla ja semmosta ihmeellistä. (H4)

Vauvan kasvamisen lisäksi elämää helpotti löydetty päivärytmi ja vauvan tapojen oppiminen. Äidit olivat kasvaneet enemmän vanhemman rooliin ja oppineet hyväksymään vauvaperhearjen sellaisena kuin se on.

8.2 Vanhemmuuden tukeminen Pikku-Miinassa

Suurin osa haastatelluista äideistä (4/5) oli todella onnellisia raskaudestaan ja heistä valtaosalla (3/5) raskaus oli suunniteltu ja lapsi todella odotettu lisäys perheeseen. Kaikilla tilanne ei kuitenkaan ollut tämä. Suhtautuminen raskauteen ja tulevaan vanhemmuuteen riippui vahvasti siitä oliko äiti parisuhteessa vai odottamassa vauvaa yksin.

No mä olin kauheen ilonen siitä, ku vauvaa haluttiin kuitenkin. (H1)

No sillen olin kyllä ihan tosi onnellinen. Tosi onnellinen. (H4)

Se oli shokki. Se oli oikeesti niinku aika järkytys. (H5)

Raskausaikana vanhemmuus pelotti suurinta osaa äideistä (4/5). Äitejä mietitytti millainen vauva tulisi olemaan ja olisiko vauva todella itkuinen. Myös se pelotti, miten äiti osaisi pitää huolta vauvasta ja hoitaa vauvaa. Vastuu pienestä ihmisestä huoletti äitejä. Aiemmat raskaudet ja vauva-ajat sekä nykyiset lapset toivat myös huolia raskausaikaan ja odotuksiin vanhemmuudesta, mikäli kotona oli jo pieniä lapsia, lapset olivat olleet vaikeita vauvoja tai synnytys oli ollut hankala.

Ei ehkä sillen raskaana osannu ees ajatella ehkä minkälaista se on sitte. Mutta tota kyllä siis silleen tottakai pelotti, että pystynkö mä pitää sen hengissä. (H2)

Kyllä mua silleen pelotti ihan hirveesti, kun mulla oli kauhukuvia niistä aiemmista, kun ne oli vuoden välein. Niin mulla oli kamalasti kaikkia ennakkoluuloja ja kauhukuvia. (H3)

Ei, ei se kyllä pelottanut. (H4)

Äidit saivat pelkoihinsa tukea eri paikoista, kuten ensikodista, neuvolasta, lääkäriltä, ystäviltä ja sukulaisilta. Osa (3/5) äideistä koki saaneensa raskausaikana riittävästi tukea vanhemmuuteen liittyviin pelkoihin, mutta kaikilla ei ollut saatavilla riittävästi verkostoja, joista olisi tätä tukea hakenut. Kokemus tuen vähyydestä korostui tilanteessa, jossa lasta odotettiin yksin eikä ollut puolisoa jakamassa lapsen liittyviä iloja ja suruja. Äidit olivat kokeneet puolison tuen kaikkein tärkeimpänä.

No en oikeestaan keltää. No mitä nyt ystäviä oli, niin kuka nyt milläkin lailla pystyi tukemaan, mutta kyllä sitä hyvin hyvin yksin oli näiden asioiden kanssa. (H5)

Ennen Pikku-Miina ryhmään tuloa äidit kokivat olevansa epävarmoja ja todella väsyneitä, uupuneita äitejä. Vanhemmuuteen suhtautuminen ja uuden roolin omaksuminen saattoi olla vaikeaa, eikä vauvan kanssa oleminen tuntunut luonnolliselta. Kaikki äideistä eivät kuitenkaan vastasyntyneen vauvan kanssa kohdanneet ongelmia heti, vaan jaksoivat olla vanhemman roolissa ja toimia vauvan kanssa synnytyksen jälkeisen ”hormonimyrskyn” ansiosta.

No mä olin aika semmonen epävarma, mutta halusin kuitenkin vauvalle kaikkea hyvää. (H1)

No mun mielestä aika tavallinen, sellanen mitä mä voisin kuvitella, että muutkin äidit ois. Eliikkä kun isä oli kotona ja kun oli vielä sitä synnytyksen jälkeistä hormoonimyrskyä, niin jaksoi. Niin jaksoi hyvin. (H3)

No varmaan vähän semmonen itekin vauva, ei todellakaan ollut sellainen, että mä oon nyt se vanhempi ja se varma ja tiedän mitä tehdään ja miten haluan tehtävän ja näin, että... (H4)

Pikku-Miina ryhmässä oltuaan ja vauvaan paremmin tutustuttuaan äidit kokivat olevansa enemmän vauvaa huomioivia vanhempia. He kokivat olevansa hyviä vanhempia, joiden voimavarat vaihtelevat kuitenkin erilaisina päivin. Äidit olivat saaneet enemmän keinoja ja jaksamista vanhemmuuteen ja ymmärtäneet, että riittävän hyvä vanhemmuus kelpaa. Vanhemmuuteen oli selvästikin kasvettu ryhmän ja vauvan kanssa vietetyn ajan myötä.

No mun mielestä mä oon, ihan hyvä. Siis semmonen niinku, mä huolehdin sen kaikista... No kaikesta. Mun mielestä mä oon ihan hyvä äiti. (H2)

No en oo enää mitenkään ite se vauva, mutta kyllä edelleenkin on sitä semmosta vaikeutta ehkä olla siinä vanhemman roolissa. Ei nyt mitenkään kovin paljon vaikeutta, mutta niinku vähäsen. Ärsyttää niinku vieläkin joku semmonen, että on se, jota aina vastustetaan. Välillä se ärsyttää, no varmaan joka päiväkin ärsyttää, mutta ei mee siihen, että se ei saa ylivaltaa se tunne, kun on niin paljon sitä järkipuhetta, mitä niinku on lukenut ja ymmärtää silleen järjellään ja on miehensä kanssa jutellut ja muidenkin vanhempien kanssa jutellut. Ja on halua kuitenkin olla siinä vanhemman roolissa ja yritän joka päivä mieltä, että mikä on se oma rooli, että se ei oo enää se lapsen rooli, eikä mikään muukaan. (H4)

Kaikki äidit olivat sitä mieltä, että ovat saaneet Pikku-Miinasta tukea vanhemmuuteensa. Äidit kokivat Pikku-Miinan vaikuttaneen vanhemmuuteen erityisesti tuomalla päiviin rytmiä, jota vanhempi pyrkii ylläpitämään vauvansa arjessa. Rytmien koettiin tuovan päiviin ja vauvan kanssa olemiseen turvallisuutta ja varmuutta. Pikku-Miinan myötä vanhemmuudessa tunnuttiin saavuttavan myös ymmärrys siitä mitä vauvaperheen arkeen kuuluu ja mikä vanhemman rooli tässä perheessä on. Vanhemmuuteen oli saatu eväitä ja vinkkejä, joista äidit etsivät itselleen sopivimmat tavat toimia.

Kun aika paljon varmaan kasvatus- ja persoonakysymys minkälainen sä oot vanhempana. Että toki sieltä niinku semmosta eväitä ja vinkkejä siihen vanhemmuuteen voi saada, mutta on se sen verran lyhyt se yks jakso, että ei siellä ihan ihmeitä pystytä tekemään kuitenkaan. (H5)

Ja sitte tota, täällä ymmärretään kaikki ne omatkin tunteet, että ei tarvii niinku olla olevinaan kauhee superäiti. (H3)

No joo kyllä varmasti siihen, että siihen arkeen vaan tarttuu ja tarttuu siihen ruoanlaittoon ja ulkokäymiseen ja puistoiluun, ja ne on niinkun osa sitä päivää. (H4)

Konkreettisia välineitä, joita äidit kokivat saaneensa Pikku-Miinasta, vanhemmuuden tueksi olivat vuorovaikutusta tukevat laulut ja leikit, sekä kannustus vauvalle puhumiseen. Äidit olivat saaneet paljon käytännön vinkkejä vauvan hoitamiseen ja erilaisia ongelmanratkaisumalleja vauvan kanssa ilmenneisiin ongelmiin. Tärkeänä oli pidetty myös henkistä tukea ja pieniä hengähdyshetkiä, jotka auttavat jaksamaan vauvaperhearjessa.

Neuvoja justiinsa ja että vauvan kanssa voi laulaa, sille voi jutella ja leikkiä. (H1)

Niin ja sit semmosta niinku henkistä tai semmosta tukee, et on aina voinu puhuu ihan mistä vaan. (H2)

No kyllä joo, sain kyllä kovasti tukea. Että tota, just sitä arkea ja mistä se koostuu. Ja sitä realistisempaa otetta siihen arkeen ja sitä konkretiaa, että kun siellä se päivä koostui siitä, niin sitä pystyi sitten ajattelemaan, että voi jatkaa niinkun samalla tavalla ja se on ihan hyvä tapa. Ja sitten myöskin sitä, että ajattelemaan sen lapsen kannalta. (H4)

Äidit kertoivat, että viimeistään Pikku-Miina ryhmän aikana he saivat hyvin hankittua itselleen mahdolliset muut tarvittavat hoitotahot ja – muodot, kuten terapiat ja lääkitykset. Omia voimavaroja saatiin paremmin käyttöön vanhempana jaksamiseksi.

Niin tota sitten oikeestaan siinä ajassa mitä se oli se Pikku-Miina puoli vuotta, niin pääsi sitten taas tolpileen ja sai niitä omia ajatuksia kasaan ja omia voimavaroja käyttöön. No sitten kun Pikku-Miina loppui, niin käytiin Mannerheimin lastensuojeluliiton päivätoiminnassa, mitä (paikkakunnan nimi) on ja otinko mä siihen sit heti muskarinkin. Seurakunnan muskarissa käytiin ja sit oli kanssa tämmöstä seurakunnan avointa kerhotoimintaa kerran viikossa. Niin sit otti tämmösiä siihen päivärytmiin, viikkorytmiin sitten. (H4)

No arki on sellaista tasaista nykyisin, kun palasi töihin ja muuhun elämään... sellaista tavallista, normaalia, rutinoitunutta. (H5)

Pikku-Miina ryhmän jälkeen äidit jatkoivat normaalia, rutinoitunutta, arkea ja hakivat tukea muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliiton päivätoiminnasta, musiikkileikkikoulusta ja seurakunnan avoimesta toiminnasta.

8.3 Pikku-Miinan vertaistuki äitien näkökulmasta

Pikku-Miinan lisäksi osalla äideistä käy kotona perhetyöntekijä tai äiti asuu vauvansa kanssa ensikodissa. Suurin osa (4/5) haastatelluista äideistä on parisuhteessa. Näiden lisäksi äidit kertovat muun läheisverkoston olevan melko ohut. Valtaosalla perheet asuvat eri paikkakunnalla tai läheisiä välejä muuhun sukuun ei ole. Ystäviä on muutamia, mutta näitä äidit näkevät harvoin. Äidit kokevat, että ystäviin tai perheenjäseniin, joilla on itselläänkin lapsia, on helpompi tukeutua lapseen liittyvissä asioissa.

Noo kavereita, joilla on lapsia ja vauvoja, niin sieltä sitte noitten lisäksi. (H1)

Nii ja sit on se perhetyö, joka käy meillä ja se on ollut kanssa iso apu. (H2)

Kyllä joo on koko ajan ollut ystäviä, mutta ainoa vaan, että jotenkin on itse ollut kovin varauksellinen, että just joku pikkusisko, joka muuten on ihan tärkeä ja voi jutella, mutta hänellä ei ole lapsia, niin ei kauheesti sit halua niitä huolia tuoda hänelle. Mutta on sit pari ystävää kenen kanssa voi sit höpötellä. (H5)

Kapeista läheisverkostoista huolimatta äidit kokevat, että tällä hetkellä he pystyvät puhumaan kaikista mieltä askarruttavasta asioista jollekin, eikä asioiden kanssa tarvitse jäädä yksin. Äidit kokevat tämän hetkiset verkostonsa kattaviksi ja toimiviksi. Äitien kertoman mukaan tukien piiriin pääseminen on ollut oletettua helpompaa.

No kyllä mä itse asiassa puhun, mua ei oikeestaan kiinnosta mitä ne ajattelee. Mä oon päättänyt, että mä nyt oon se mitä mä oon, riippumatta siitä mitä muut ajattelee. (H3)

No kyllä oon joo saanut, ei oo mitään sellasta mitä ois jäänyt, että mistä ei ois tukee saanut. (H4)

Hmm. Siis mä katson, että sieltä (Pikku-Miinasta) sai sen kaiken mahdollisen tuen ja avun mitä he niinkun tavallaan pystyi antamaan. Eihän se kuitenkaan ole mikään sellainen taho, joka ihan ihmeisiin pystyy sitten. Että tietyt tahot, mitä siitä vierestä seuras niinku mielenterveysasioitten niinku tämmönen, että kuinka ihmisiä pompotellaan paikasta toiseen, niin ei siihen mikään Pikku-Miina pysty vaikuttamaan, että kuinka nopeasti sä pääset millekin lääkärille mihinkin. Että ehkä enemmän se, että on joku paikka ja jotkut ihmiset jotka kuuntelee ja jotka auttaa. (H5)

Pikku-Miinan ilmapiiri koettiin pääsääntöisesti lämpimäksi, hyväksi ja turvalliseksi. Äidit kokivat, että Pikku-Miinassa saa olla oma itsensä ja puhua avoimesti kaikesta, myös hiljaisemmat äidit otettiin ohjaajien toimesta hyvin huomioon. Äidit arvostivat sitä, että vaikka Pikku-Miinassa sai tuoda murheensa ja huolensa esiin, ei siellä jääty pitkäksi aikaa murehtimaan, vaan päivärytmiä noudatettiin tunneilmapiiristä huolimatta.

Mm. Kauheen lämminhenkisenä ja semmosena hyvänä. (H1)

Täällä (Pikku-Miinassa) on tosi turvallinen ilmapiiri. Ja mukava ilmapiiri. Ja semmonen niinku, et jokainen saa olla mimmonen on: kaikilla on huonoja päiviä ja kaikilla on hyviä päiviä. Ja muilla on ihan samanlaisia juttuja, niin ei oo kummallinen, niin se on kauheen kiva. (H3)

No siellä oli hyvä ja lämmin ilmapiiri ja hyvät ohjaajat. Ja semmonen tota, ettei jäädä murehtimaan ja märehtimään vaan mennään eteenpäin ja tehdään niitä arjen asioita ja mennään ulos ja tehdään sitä ruokaa. Ja jos ajattelee sitä, että uskalsiko siellä puhua, niin kyllä siellä oli hyvä sitten puhua niitä omia asioita ja tunteuksia ja siellä ohjaajat piti huolta siitä, että kaikki sanoo vuorollaan. Että ihan hyvä ilmapiiri oli kyllä. (H4)

Ilmapiiriin vaikutti äitien mukaan paljon muut ryhmäläiset ja henkilökemiat. Toisten kanssa luottamus ja keskusteluyhteys muodostuivat helposti ja toisten kanssa sitä ei muodostunut ollenkaan. Useamman ryhmän käynyt äiti kertoi eri ryhmien välillä olevan suuresti eroja sen mukaan millaisia äitejä ja vauvoja ryhmässä on mukana. Ryhmäläisten erilaisuus nähtiin kuitenkin myös voimavarana: erilaiset elämäkokemukset ja keinot toimia auttoivat toisia äitejä näkemään asiat usealta eri kantilta. Vauvojen suuri ikäero aiheutti myös kokemuksen, että ryhmästä ei saanut yhtä paljon vertaistukea, kun toiset äidit elivät vauvojensa kanssa eri kehitysvaiheita eikä omiin ajatuksiin saanut peilausta muulta ryhmältä.

On ollu tosi paljon eroja. Et ihan se mun ensimmäinen Miina ryhmä... [...] Kaikki oli tyttöjä ja sit me oltiin, no ei oltu edes samanikäisiä, mutta me oltiin samanhenkisiä ihmisiä tosi paljon ja se on ollut ehdottomasti mun paras ryhmä. [...] No sit sen jälkeen ryhmä oli sit sellanen, ettei se toiminut ollenkaan. [...] Mä en vaan tullut toimeen niiden kanssa tai ne ei tullut toimeen mun kanssa Tai en mä tiiä oliko siinä. Ei tässä mitään tappeluakaan ollu tai mitään, mutta ei tästä ryhmästä silloin muuta hyötyä ollu, kun se, että oli päivissä jotakin tekemistä ja tuli lähdettyä jonnekin. Koska jos meillä ei olis ollu tätä, ni mä olisin vaan jumiutunut neljän seinän sisälle. Et oli tästä joka tapauksessa se hyöty ja mä ainakin söin silloin jotain. (H2)

Että onhan se nyt selvää, että meidänki porukassa oli viis erilaista eri-ikäistä äitiä erilaisista taustoista, mutta ei se mun mielestä ollut mitenkään huono juttu. Siellä oli paljon sellaisia eväitä, mitä varmasti sai sit omaan elämäänsä ja pisti miettimään asioita eri kantilta, että jollakin oli mennyt näin. Ja onhan se tärkeätä, että jokainen pääsee täysin itsekkäästi puhumaan niinku ihan niistä omista asioista, että sä saat ihan niinku itte puhua niistä omista asioista, että sä et oo milläänlailla velvollinen kuuntelemaan sitten niinku ystävysten välisessä keskustelussa pitää sitä huomiota sitten toisellekin antaa. (H5)

Pikku-Miina ryhmään tuleminen nähtiin suhteellisen helpoksi. Vaikeimmaksi osa äideistä koki maksusitoumuksen hankkimisen sosiaalitoimesta. Maksusitoumusta hankkiessaan äidin piti tehdä itsestään lastensuojeluhakemus, joka koettiin alentavana ja leimaavana. Osan äideistä tilanne oli jo selvillä sairaalassa, neuvolassa ja sosiaalitoimessa, jolloin maksusitoumuksen saaminen oli helpompaa.

Siis sinänsä ryhmään on ollut helppo tulla, mutta siis se, että kun mä tosiaan otin siihen neuvolan tätiin yhteyttä ja se silloin soitti tänne. Kun se maksuhomma meni sieltä sossun kautta, niin se oli niinkun se hankalin osuus. Mulla oli silloin tosi inhottava sossu ja se sano sitä, että sun pitää tehdä itsestäs

lastensuojeluilmoitus ennen kuin sä pääset tänne. Vaikka se ei ollu lastensuojeluilmoitus, vaan se oli lastensuojeluhakemus. Se puhu mulle ihan väärästä asiasta, mut mua niinku sillon tietysti ärsytti, koska se oli niinku ainoa asia, mitä mä olin ajatellut että mitä mä en ainakaan halua omalle lapselleni. (H2)

Maksusitoumus asian oltua kunnossa Pikku-Miinaan tuleminen koettiin jännittäväksi, mutta helpoksi. Ryhmään ja ohjaajiin oli tutustuttu jo ennen ryhmän alkua, mikä helpotti ryhmään tulemistä. Eniten äidit jännittivät toisia ryhmäläisiä ja omaa jaksamistaan ryhmätoiminnassa.

No oli se ihan helppoo tulla tänne, mutta kun ei ollut vielä sitä rutiinia, niin oli semmost: ”apua jaksanks mä ulkoilla joka päivä?!”, kun oli synnytyksen jälkeen viel ihan semmonen. Mut ihan hyvä silleen, et sit tuli, kun muuten ois ollu niin helppoo jäädä sinne kotiin. Kyllä se sit jo ihan ekan viikon aikana alkoi tuntua tosi luontevalta. (H3)

Oli joo (helppo tulla), kun sai sitten sitä tukea, ettei tarvinnut olla yksin. (H4)

Kaikki äidit kertoivat viihtyneensä Pikku-Miina ryhmässä. Ryhmässä viihdyttiin selkeän ja turvallisen päivärytmin, vertaistuen, ohjaajien ja ympäristön vuoksi. Pikku-Miinassa tärkeäksi koettiin pysyvyys: jokainen päivä koostui samasta rytmistä ja elementeistä ja ohjaajat sekä ryhmäläiset pysyivät samana koko ryhmän ajan. Äitien omaa keskusteluryhmää pidettiin oleellisena osana päivää, sillä se auttoi pohtimaan ja selvittämään äideille tärkeitä asioita. Pikku-Miinan ryhmäpäivät toivat muutosta normaaliin arkeen yksin kotona vauvan kanssa, mikä oli melkein kaikille äideille todella merkittävää.

Se vertaistuki ja sitte ku on säännölliset päivärytmit ja toleen. (H1)

No tosi iso asia on ohjaajat. Ja tietysti niinkun muut äiditkin. Ehkä se, että (lapsen nimi) on käynyt täällä niin kauan, tää on sille semmonen tuttu ympäristö. Ja kun mun masennuksen takia kuitenkin kaikki mun lääkärit ja just sosiaalityöntekijät ja kaikki tommoset vaihtuu koko ajan, niin on tosi kiva, kun joku asia pysyy. Tuttua itellekin. (H2)

No ei siihen varmaan semmosta yhtä, et se oli kuitenkin semmonen hyvä ja turvallinen ja mukava ja ihana paikka, jonne oli kiva mennä. No tietenki ohjaajat oli tosi mukavia ja päteviä ja sitten taas, kun se ryhmä oli tosi mukava. Se oli kuitenkin sit katkasua siihen normaaliin arkeen. Kyllähän se välillä tuntu tosi raskaalta lähtee täältä, pistää herätyskello soimaan, sitä varten et pääsee sinne. Mutta ei koskaan harmittanut, ku lähti sinne, koska siin on kuitenkin se et se on katkasu siihen arkeen ja on muuta, ku vaan täällä kotona tuijottaa neljää seinää. (H5)

Sekä ohjaajilta saatu tuki, että toisten ryhmäläisten tuki koettiin tärkeinä. Pikku-Miinan ohjaajilta äidit kokivat saaneensa tukea vauvan hoitoon ja vauvaperhearkeen liittyvissä asioissa. Tuki ilmeni käytännön vinkkeinä, tiedon jakamisena ja konkreettisena auttamisena. Ohjaajilta oli saatu myös luottamusta omaan itseen, sekä kannustusta äitinä jaksamiseen.

No Pikku-Miinan ohjaajilta tulee tosi paljon sellaista asiantuntevaa... Siis mä luotan tosi paljon siihen niiden asiantuntijuuteen, ja ne tietää ihan tasan kaiken vauvoista. Ja sitten tota on myös tukea, kun on huono päivä, niin saa puhua niistä jutuista. Ja sit sieltä tulee sellaista järkevää mielipidettä, että jos on itse vähän epävarma, niin ne saattaa toimia sellaisena järjen äänenä. (H3)

Mutta sitten niinku ohjaajilta, ehkä semmosta, että mää riitän tämmösenä. Ja sit semmosta niinkun ihan siis, emmää tiä, just niinkun ihan tavallisiin asioihin. (H2)

Toisilta ryhmäläisiltä saatu tuki ilmeni käytännön kokemusten jakamisena. Äidit kokivat tärkeäksi sen, että vauvoista voitiin keskustella toisten äitien kanssa ja tätä kautta äidit saivat uutta näkökulmaa vauvastaan. Toisten äitien vinkit ja palaute olivat merkittäviä. Vertaistuki auttoi äitejä myös konkretisoimalla sen, että muillakin on ongelmia ja niistä voidaan selvittää yhdessä erilaisin ratkaisuin. Samankaltaisten ihmisten seurassa olemisen tuntui äideistä myös helpottavalta, kun sai olla oma itsensä miettimättä toisten mielipiteitä.

No ryhmäläisten kanssa on niinku jaettu niitä käytännön kokemuksia enemmän. (H1)

Kyllähän sitä sai tosi paljon tukea, kun meilläkin oli, joo, kaikilla oli masennuslääkitys esimerkiksi. Että sun ei tarvinnut selitellä, ei tarvinnut selitellä, että miks ja miltä se tuntuu. Semmoset pienet asiat teki siitä merkityksellisen niinku itellekin. (H5)

Toiset ryhmäläiset olivat tulleet äideille tärkeiksi. Moni äideistä toivoi yhteydenpidon ainakin osaan ryhmäläisistä jatkuvan vielä ryhmän päätyttyä. Kaikkiin yhtä vahvaa sidettä ei kuitenkaan ollut muodostunut.

No toivottavasti. Et jos silleen luonnollisesti, en mä silleen väkisin. Kyl mä luulen, et se tulee ihan luonnostaan kehen pitää yhteyttä ja kehen ei. (H3)

No me ollaan ihan varmaan kerran sovitusti nähty vaan, että ei sit sen enempää olla järjestetty tapaamisia. Ja sitten ihan satunnaisesti nähnyt yhtä, että on vähän vaihtanut kuulumisia. (H4)

Ryhmän käyneet äidit kertoivat, että yhteys toisiin on jatkunut, mutta tiivis yhteyden pitäminen on muuttunut ajan myötä lähinnä satunnaiseksi kuulumisten vaihdoksi. Ryhmän myötä on rakentunut kuitenkin myös ystävyys-suhteita.

8.4 Äitien ajatuksia ja kehittämissuhteita Pikku-Miinanast

Äitien kokemuksen mukaan Pikku-Miinanast sai juuri sellaista tukea mitä he kyseisessä elämäntilanteessaan tarvitsivat. Äidit näkivät Pikku-Miinan ryhmätoiminnan hyvin suunniteltuna ja toteutettuna kokonaisuutena, jossa normaaliin vauva-arkeen yhdistyi hyvin äitien oma hoiva ja tuki. Pikku-Miina jakson äitien mukaan kruunasivat toiminnalliset menetelmät (taideterapiassa ja toimintaterapiassa) sekä viikon perhekuntoutusleiri kurssikeskus Sopukassa.

Joo, mun mielestä mä oon kyl saanut ihan just sellaista tukea, mitä mä tarvin. (H3)

No en ois kaivannut, että se oli kyllä tosi hyvin suunniteltu ja toteutettu ja kun siinä oli tän normaalin arjen lisäksi ja niiden vanhempain omien hetkien ja sit oli toiminnallisuutta, että saatettiin askarrella ja näin. Ja sit oli vielä se leiri siellä.. mikäs paikka se nyt olikaan siellä Etelä-Suomessa, viikon leiri. Ja sit oli vielä toimintaterapiaa siellä Sumeliuksenkadulla. Että se oli kyllä tosi monipuolinen, ettei olis kyllä mitään enää enempää kaivannut siihen. (H4)

Ennen Pikku-Miinaan tuloa äideillä ei ollut juurikaan odotuksia toimintaa kohtaan. Kukaan äideistä ei ollut koskaan aikaisemmin kuullut tämänkaltaisesta toiminnasta ennen tutustumiskäyntiä Pikku-Miinaan. Oman näkemykseni mukaan Pikku-Miinan toimintaa olisi tärkeää markkinoida, jotta laajemmalla yleisöllä olisi tietoisuus Pikku-Miinan työmuodosta. Tämä voisi helpottaa asiakkaiden ohjautumista Pikku-Miinaan ja äitien tulemistä ryhmään.

No ei ollu ihan hirveesti mitään odotuksia. Mulle oli vaan pääasia, että mä pääsen nyt johonkin, ettei mun tarvii olla kaksin sen ihan pienen vauvan kanssa sillan yli vuos sitten. Et ei ollu sillain mitään, no se mikä oli odotus, ni tietysti mua jännitti, että millasia ne toiset äidit on. Ja niinku tämmöstä, mutta aika pitkälti tää on ollut semmosta, ku me nähtiin kuitenkin ennen ku se ryhmä alko ohjaajat, ni aika pitkälti tää ollu semmosta mitä ne on sillan jo puhunu. (H2)

Ei mitään, ei minkäänlaisia. En mää tiennyt, en mä oikeesti tiennyt mitä odottaa. En mä ollut aiemmin kuullut tommosta. (H5)

Tärkeintä äideille oli, että on paikka jonne mennä, jotta ei tarvitse jäädä yksin kotiin pienen vauvan kanssa. Myös toisiin ryhmäläisiin kohdistettiin odotuksia ja jännitettiin miten heidän kanssaan tulee toimeen. Äidit kokivat Pikku-Miinan toiminnan vastanneen heidän alkuodotuksiaan ja olleen sellaista kuin toiminnasta oli kerrottu ennen ryhmään osallistumista.

Äidit muuttaisivat Pikku-Miinan toiminnassa ryhmäpäivien määrää suuremmaksi. Äidit kokivat, että ryhmäpäiviä voisi olla neljä tai viisi viikossa. Näkisin, että työntekijänäkökulmasta tätä ei kuitenkaan ole mahdollista toteuttaa, mutta vanhempia voisi kannustaa ryhmän tapaamisiin itsenäisesti ilman ohjaajien läsnäoloa. Työntekijöiden lomista ja pyhäpäivistä aiheutuvat väliviikot, jolloin Pikku-Miinan ryhmäpäiviä ei ole tai niitä on normaalia vähemmän, koettiin todella stressaaviksi ja ikäviksi. Pohdin, että vanhemmille voisi väliviikkojen ajaksi markkinoida esimerkiksi järjestön perhetupien toimintaa. Pääsääntöisesti äidit olivat tyytyväisiä toimintaan ja kertoivat tyytymättömien hetkien johtuvan lähinnä yksittäisistä tilanteista.

Ööh, no se ettei ois semmosia väliviikkoja. [...] Tietysti tämmösiä tulee, mut ne luo mulle kauheeta stressiä et mitä mä sit teen, kun sitä ei oo. (H2)

No varmaan sinä hetkenä, kun siellä on käynyt, niin on varmasti ollut jotain. Mutta ehkä ne on ollut enemmän sellaisia yksittäisiä niinku tilanteita ja tapahtumia enemmän. Ehkä se... Et se ei ois haitannut, jos siinä ois ollut vielä se yks lisäpäivä viikossa vielä enemmän tavallaan sitä. (H5)

Äidit eivät myöskään pitäneet jos toiset ryhmäläiset eivät olleen ryhmään kunnolla sitoutuneita, vaan olivat paljon ryhmästä pois tai lopettivat ryhmän kesken. Äidit kokivat tärkeäksi, että kaikki ovat sovitusti paikalla. Pikku-Miinassa äidit haastatellaan ennen ryhmän alkua ja selvitetään heidän sopivuutensa ryhmään ja painotetaan ryhmään sitoutumista. Tämän enempää äitejä on vaikea sitouttaa, mutta ryhmäläisiä olisi hyvä säännöllisesti muistuttaa kuinka tärkeää koko ryhmälle on kaikkien läsnäolo. Huonot henkilökemiat joissakin ryhmissä aiheuttivat myös tyytymättömyyttä.

Joo ne on semmosia ja siinä keskimmaisessä ryhmässä missä mä olin, niin mä en pitänyt niistä kahdesta muusta äidistä, mutta sille ei nyt voi mitään. Henkilökemioille ja tommosille. (H2)

No ei ollut oikein. No ehkä se oli vähän, jos ei tullut kaikki, että kuinka sitoutunutta sitten porukka aina niinku siihen on. Se oli vähän sit, mutta eihän niitä voi enempääkään sitouttaa toisaalta, mutta se oli vähän tylsää sit, jos tuli vaikka yksin sinne. (H4)

Pikku-Miinan parhaana antina äidit pitivät toisilta ryhmäläisiltä saatua vertaistukea, päivärytmiä, äitien keskusteluryhmää, perhekuntoutusleiriä sekä sitä, että oli turvallinen paikka jonne mennä useana päivänä viikossa. Pikku-Miina ryhmä on selvästi toiminut äideille merkittävänä voimavarana ja apuna vaikeassa elämäntilanteessa.

No siis mun mielestä tää Pikku-Miina on sellainen paikka, että mun mielestä on käsittämätöntä, että tää on näin pienimuotoista ja äidit ei tavallaan. En mä tiedä onks se sit vaan sitä, että muut äidit ei tarvii, mutta tuntuu siltä, että jokaisen äidin pitäisi käydä Pikku-Miina. Tai silleen et se ois, tai et se on tosiaan kiva paikka. (H3)

No tämmösiä ryhmiä pitäis olla paljon enemmän. Mä oon joskus heittänyt vitsiä, että sit ku (vauvan nimi) on 14v, me tullaan Teini-Miinaan. Et pitäis olla joku semmonen sitten. (H2)

Äidit toivoivat Pikku-Miina ryhmän jatkavan toimintaansa ja auttavan mahdollisimman montaa muutakin äitiä, sillä heille ryhmä oli tuonut merkittävää muutosta elämäntilanteeseen.

Ainakin ihan ehdottoman tärkeä olemassa oleva juttu. Mä yllätyin silloin siitä, että mielestäni pääsin sinne tavallaan helposti, kun aina puhutaan siitä, että on vaikeaa saada apuja. Se oli itselläkin se ennakoajatus, että tällainen on, mutta kuinkakohan paljon sinne on tunkua. Mutta ehkä sekin on sitten ajoittaista, että milloin sitten on avuntarvitsijoita ja milloin ei. Ja sit varmaan ehkä sit sekin, että ihmiset tarvii apua, mutta osaako ne ottaa sitä vastaan ja haluaako oikeasti ratkaista niitä ongelmiansa. Niin. Että... Mutta että onneks oli tämmönen tarjolla ja toivottavasti on jatkossakin. (H4)

No ei oikeestaan mitään kauheen ihmeellistä. Et kyl siitä ihan suunnaton apu oli omaan jaksamiseen sillon ja tietysti itte toivois, että Pikku-Miina saisi paljon rahaa tuolta joka paikasta mistä ikinä vaan voi saada, jotta se toiminta jatkuis ja pysyis ja mahdollisimman moni äiti ja lapsiperhe saisi sitä kautta niinku apua. Et kyl se työ, mitä siellä ohjaajat tekee, on tosi tärkeä. (H5)

9 YHTEENVETO JA ARVIOINTI

9.1 Tulosten yhteenveto

Pikku-Miina tukee varhaista vuorovaikutusta äitien kokemuksen mukaan merkittävässä määrin. Bowlby (1988), Sinkkonen (2004) ja monet muut korostavat turvallisen kiintymyssuhteen merkitystä lapsen hyvinvoinnille. Varhaisen vuorovaikutuksen toimiessa ja aikuisen ollessa lapsen saatavilla uskaltaa lapsi tutkia ympäristöään ja luottaa omaan pärjäämiseensä. Pikku-Miinasta äidit saavat välineitä olla vuorovaikutuksessa vauvojensa kanssa, mikä on tärkeää, kun moni vanhemmista ei osaa ennen ryhmään tuloa puhua vauvalleen. Välineitä äidin ja vauvan vuorovaikutuksen tukemiseksi ovat muun muassa vuorovaikutusleikit ja -laulut. Pikku-Miinassa äitien katse kohdistetaan vauvaan ja äitejä kannustetaan puhumaan vauvalle ja innostamaan vauvaa käyttäen apunaan ilmeitä, eleitä ja äänenpainoja. Gerhardt (2007) ja Schulman (2003) korostavat toimivan vuorovaikutuksen merkitystä myös vauvan aivojen, tunne-elämän ja vuorovaikutusmallien kehittymiselle.

Äitien omaa jaksamista tuetaan, jotta äiti jaksaisi olla läsnä vauvalleen ja vastata tämän viesteihin mahdollisimman oikea-aikaisesti. Schulman (2003, 85.) tuo esiin, että oikea-aikaisuus vauvan viesteihin vastatessa on tärkeää, jotta vauva saa kokemuksen hellyydestä ja vanhemman saatavilla olost, eikä jää yksin ahdistuksensa kanssa. Pikku-Miinassa äitejä autetaan tunnistamaan vauvansa viestejä, vastaamaan vauvan tarpeisiin ja jakamaan vauvan kokemat tunnetilat yhdessä vauvan kanssa. Äidin tukeminen viestien tunnistamisessa ja niihin vastaamisessa on tärkeää, sillä etenkin masentunut äiti saattaa olla uupumuksensa vuoksi kykenemätön huomaamaan vauvansa olotiloja. Punamäki (2011) tuokin ilmi äidin raskausajan ja synnytyksen jälkeisen masennuksen haitallisuutta lapsen kehitykselle.

Äidit kokevat saavansa Pikku-Miinasta riittävästi tukea vanhemmuuteen. Vanhemmuuden tukeminen tapahtuu vauvaperhearkea yhdessä eläen ja tuoden äitien ja vauvojen elämään päivärytmiä. Äitejä autetaan näkemään mitä vauvaperheen arkeen kuuluu ja mikä on vanhemman rooli tässä perheessä. Vanhemmuus muuttaa perhe-elämää monella eri tavalla (Tarkka 1996) ja osa perheistä tarvitsee apua uuteen tilanteeseen sopeutumisessa. Äitejä autetaan sopeutumaan vanhemman rooliin ja muistutetaan siitä, että riittävän hyvä vanhemmuus kelpaa – kukaan ei ole täydellinen vanhempi ja kaikki tekevät virheitä. Kristeri (2002) näkee riittävän hyvän vanhemmuuden turvallisenä, läsnä olevana aikuisena, joka vastaanottaa lapsen tunteet ja vastaa tämän tarpeisiin.

Pikku-Miinasta äidit saavat itseluottamusta ja varmuutta omaan vanhemmuuteensa. Äitejä opetetaan huomioimaan vauva ja näkemään elämä vauvan näkökulmasta. Vauvan hyvinvointiin vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi äidin masennus, perheen varallisuus sekä perheen yleiset elinolot (Järvinen ym. 2012; Rönkä ym. 2002). Tämän vuoksi vanhemmuuden tukeminen vauvaperheessä on tärkeää. Pikku-Miinassa vanhemmuutta tuetaan samoin kuin perhetyön ja vauvatyön parissa (Rytkönen & Rönkkö 2012; Sosiaaliportti 2012a): tukemalla äidin ja vauvan vuorovaikutusta, antamalla vinkkejä ja ohjeita vauvan hoitoon, opastamalla vauvan kanssa olemisessa ja yhdessä ongelmanratkaisumalleja etsimällä. Pikku-Miinassa äideille tarjotaan omia hengähdyshetkiä ja autetaan järjestämään elämän eri osa-alueet kuntoon, jolloin äitien on mahdollista löytää omat voimavaransa vanhempana toimimiseen.

Äideille ohjaajien tuki oli todella tärkeää, mutta äidit kokivat saavansa vertaistuesta tärkeitä näkemyksiä. Vertaistuessa samoja asioita kokeneet henkilöt jakavat toisilleen sosiaalista tukea, joka on edistää terveyttä ja ehkäisee stressiä. (Uutela & Vahtera 1994, Sosiaaliportti 2012b). Toisilta äideiltä saadut vinkit ja näkemys omasta vauvasta avarsivat äitien kokemusmaailmaa. Tukiverkostolta saadaan myös tarpeellisia neuvoja (Krok 2009). Omia ajatuksia oli mahdollista peilata ryhmässä ja näin saada niihin

uusia näkökulmia. Merkittävää vertaistuessa oli yhdessä asioiden eläminen ja jakaminen – kaikista on lupa puhua ja kaikki ovat tärkeitä. Kajamaa (2003), Sarkkinen (2003) ja Siltala (2003) näkevät työskentelyn onnistuvan parhaiten hyväntahtoisessa ja kunnioittavassa ilmapiirissä. Erilaiset elämäkokemukset rikastuttivat ryhmän jäseniä.

Vertaistuen kautta äidit ymmärsivät, etteivät ole ongelmien kanssa yksin, vaan muillakin on ongelmia ja niistä on mahdollista selviytyä yhdessä. Tämä koettiin todella voimauttavana. Kajamaa (2003) näkeekin tämän ymmärryksen yhtenä ryhmätoiminnan eduista. Vertaisryhmässä äitien oli turvallista olla oma itsensä, sillä itseään ja tekemisiään ei tarvinnut selittää ja perustella. Turvallinen ryhmä tarjoaa äideille hyväksynnän, arvostuksen ja välittämisen kokemuksia (Aalto 2002). Ryhmästä äidit saivat myös vauvaperhekontakteja ja mahdollisia uusia ystävyys-suhteita, jotka äidit näkivät todella tärkeinä, sillä heidän muut sosiaaliset verkostonsa ovat todella ohuita. Rönkä ja Kinnunen (2002) näkevätkin nykyperheiden ongelmiksi epävakaa ja vaativan työelämän rinnalla sosiaalisten verkostojen murenemisen.

Äidit olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä Pikku-Miinan toimintaan ja Pikku-Miinan toiminta nähtiin toimivana kokonaisuutena, joka toi apua perheiden vaikeisiin tilanteisiin. Äidit toivoivat kuitenkin enemmän ryhmäpäiviä, mutta työntekijänäkökulmasta tähän toiveeseen on hyvin vaikeaa vastata. Tärkeämpää olisikin pohtia miten äitien kokemusta voisi helpottaa? Osa äideistä saa Pikku-Miinan ohella perhetyötä, joka helpottaa kotona olemista. Tämän lisäksi äitejä voisi kannustaa ryhmän yhteisiin tapaamisiin ilman ohjaajien läsnäoloa, jolloin turvana olisi kuitenkin muilta ryhmäläisiltä saatu vertaistuki. Väliviikot aiheuttivat äideille stressiä ja ahdistusta, joten ne olisi pyrittävä minimoimaan. Väliviikkojen sattuessa äideille voitaisiin markkinoida esimerkiksi perhetupien toimintaa, jonne äidit voisivat mennä ja nähdä toisia perheitä, mikäli kotona olemisen tuntuisi liian ahdistavalta.

Äidit toivoivat myös kaikkien ryhmäläisten sitoutumista ryhmän toimintaan. Pikku-Miinassa haastatellaan kaikki äidit ennen ryhmän alkamista ja selvitetään asiakkaan valmiutta sitoutua ryhmään, sekä sopivuutta ryhmätyöskentelyyn.

Tämän enempää asiakkaita on vaikea sitouttaa, mutta asiakkaille tulisi säännöllisin väliajoin muistuttaa kuinka tärkeää koko ryhmälle on kaikkien läsnäolo. Pikku-Miinaan tuleminen koettiin kyseisten äitien kohdalla pääsääntöisesti helpoksi. Ainoastaan maksusitoumusta lastensuojelun sosiaalityöntekijältä hakiessa äidit kokivat alemmuuden tunnetta. Pikku-Miina ei voi vaikuttaa maksusitoumusten saamiseen ja äitien kohteluun sosiaalitoimessa, mutta tuen saaminen varhaisessa vaiheessa olisi äärimmäisen tärkeää perheiden kannalta. Jokaisen sosiaalialan työntekijän tulisi kohdella asiakkaita arvostavasti.

Äidit eivät olleet ennen kuulleet Pikku-Miina ryhmän kaltaisesta toiminnasta. Pikku-Miinan toimintaa pitäisi saada enemmän esiin niin muille sidosryhmille kuin potentiaalisille asiakkaillekin. Pikku-Miinan markkinointi voisi helpottaa maksusitoumusten saamista ja asiakkaiden ohjautumista Pikku-Miinaan. Vanhempien tietoisuus kyseisenlaisesta ryhmätoiminnasta voisi helpottaa avun hakemista sekä ryhmään tulemistä.

9.2 Pohdinta

Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen on todella tärkeää, sillä varhaisen tuen avulla voidaan ehkäistä mahdollisesti suurempia ongelmia. Raskausaika ja vauva-aika ovat todella tärkeitä lapsen kehityksen kannalta, joten tuen kohdistaminen tähän vaiheeseen vaikuttaa lapsen loppuelämään merkittävässä määrin. Tukea annettaessa on tärkeää hoitaa yhtä aikaa vanhempaa ja vanhemman mahdollisia ongelmia, kuten mielenterveyttä ja parisuhdetta, sekä vanhemman ja vauvan välistä vuorovaikutussuhdetta. Pelkkä vanhemman hoitaminen ei riitä, mutta jotta vuorovaikutus vauvan kanssa ja vauvan viesteihin vastaaminen sujuisi, on vanhemman hoitaminen oleellista.

Usein äiti on vauvan lähin hoitaja, mutta aina näin ei ole. On tärkeää muistaa, että varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen on tärkeää, oli lapsen läheinen hoitaja äiti, isä, sijaisvanhempi tai muu läheinen aikuinen. Perherakenteita on monenlaisia, mutta tärkeintä vauvan kannalta on turvallinen lapsuus, jossa

hänen viesteihinsä vastataan riittävän oikea-aikaisesti. Vertaisryhmiä järjestettäessä tulee huomioida ja olla avoin erilaisia perhemuotoja ja heidän avun tarpeitaan kohtaan.

Tutkimuksessani käsitellään paljon ryhmämuotoisen vauvaperhetyön merkitystä äideille, sekä äidin ja vauvan varhaista vuorovaikutusta. Tutkimus sivuaa isyyttä vain vähän, sillä tutkimuspaikkani päiväryhmä Pikku-Miina on äideille ja vauvoille tarkoitettu päiväryhmä, jossa isät ovat toiminnassa mukana vain ”sivuhenkilöinä”. Isät, ja erityisesti yksinhuoltaja isät, jäävät helposti toiminnan ulkopuolelle ja heille on tarjolla vain kaikille avointa perhekahvila tai – tupa toimintaa. Minun mielestäni lasten isiä tulisi huomioida enemmän ja mahdollistaa myös isille intensiivistä vertaistukea ja tukea isyyteen kasvamisessa.

Yhden Pikku-Miina ryhmän kanssa tehtiin kokeilu, jossa isätyöntekijä tapasi ryhmän vauvojen isät. Isät antoivat hyvää palautetta isätyöstä ja kokivat käynnit tarpeellisiksi. Yksinhuoltajaisät tarvitsevat yhtäläillä tukea vanhemmuuteensa kuin äiditkin. Myös masentuneen äidin puoliso tarvitsee paljon tukea. Puolison ollessa masentunut joutuu toinen kannattelemaan paljon koko perhettä, mikä on todella rankka tehtävä muuttuneessa elämäntilanteessa. Usein tämän kannattelevan puolison (tavallisimmin isä) työksi jää myös perheen elättäminen.

Tutkimukseni valmistui vuoden 2012 aikana todentamaan vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen merkitystä. Samaan aikaan Tampereen kaupunki lopetti vastaavanlaisen ryhmämuotoisen toiminnan kunnan säästösyistä (Aamulehti 2012, Kts. liite 1). Tutustuin Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n päiväryhmä Pikku-Miinaan harjoittelun kautta ja vierailin Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n perhetuvilla Annalassa, Linnainmaalla ja Hervannassa. Molemmista kuului sama viesti: toiminta on todella tarpeellista, vanhempien palaute positiivista ja tulijoita ryhmiin on enemmän kuin mahdollista asiakkaita ottaa tai kunnalla varaa maksaa maksusitoumuksia.

Olen samaa mieltä Hannu Soinisen, Tampereen kaupungin avopalveluiden työsuojeluvaltuutetun, kanssa siitä, että perheryhmien lopettaminen

säästösyistä on Tampereen kaupungilta todella lyhytnäköistä toimintaa (Soininen 2012, Kts. liite 2). Vauvavaiheen tuen vähetessä saattavat vanhemmat palaa loppuun ja väsyä vauvansa hoitoon. Pahimmassa tapauksessa tämä tulee näkymään lisääntyneitä huostaanottoina. Järjestöpuoli yrittää paikata kaupungin lopettamien perheryhmien toimintaa, mutta järjestötkään eivät pysty rajojaan enempään.

Äiti-vauvaryhmät ovat useassa tutkimuksessa ja pitkän kokemuksen kautta todettu toimivaksi kokonaisuudeksi, mutta perheen isät jäävät helposti unholaan. Jatkotutkimus ja – kehittämisajatuksena lähtisin pohtimaan isätyön kehittämistä äiti-vauvaryhmien oheen ja kartoittamaan isä-vauvaryhmien mahdollista tarvetta ja kehittämistä kuntiin.

9.3 Tutkimuksen arviointi

Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Tutkimusta varten tulee hankkia kaikki tarvittavat luvat ja lupia hankkiessa kertoa olennaiset seikat tutkimuksesta. Aineistoa ei saa hankkia tai nauhoittaa salaa, vaan tutkimuksen teon tulee olla avointa ja tutkittaville vapaaehtoista. (Eskola & Suoranta 1999, 52–53; Hirsjärvi ym. 2004, 23–24.) Tutkimustani varten hain tutkimuslupaa Tampereen ensi- ja turvakoti ry:ltä. Tutkimuslupahakemukseni liitteenä lähetin tutkimussuunnitelmani, jotta Tampereen ensi- ja turvakoti ry oli tietoinen tutkimukseni sisällöstä ennen päätöksensä tekoa. Tämän lisäksi hankin jokaiselta haastateltavalta kirjallisen luvan aineiston keruuseen sekä haastattelujen nauhoittamiseen. Ennen lupalomakkeen täyttöä kerroin opinnäytetyöni sisällöstä, sekä aineiston käytöstä. Haastateltavat saivat näistä tiivistelmän itselleen haastattelulupalomakkeen oman versionsa yhteydessä. Tutkimukseeni osallistuminen oli vapaaehtoista.

Tiedonhankinnan ja arvioinnin tulee olla eettistä ja avointa. Suunnittelun, toteutuksen ja raportoinnin tulee olla yksityiskohtaista, jotta lukija voi seurata

tutkijan tekemiä päätelmiä ja tulkintoja. (Eskola & Suoranta 1999, 52–53; Hirsjärvi ym. 2004, 23–24.) Koko tutkimusprosessini ajan olen raportoinut huolella tehdyt valinnat ja niihin johtaneet syyt. Olen selkeästi kuvannut tutkimusprosessini vaiheet, sekä perustellut niitä teorian valossa. Raportoidessa olen merkinnyt lähdeviitteet selkeästi, sekä koonnut kattavan lähdeluettelon. Haastattelujen lainaukset eroavat selkeästi muusta tekstistä ja ovat mukana perustelemassa tulkintojani tutkimukseni tuloksista. Olen tutustunut tutkimuksen tekoa koskeviin ohjeistuksiin, kuten myös Turun ammattikorkeakoulun opinnäytetyön kirjoitusohjeisiin, jotta osaan merkitä lainatun tekstin ymmärrettävästi erikseen omasta tekstistäni, jolloin vältän plagioinnin uhan ja tekstistäni tulee mahdollisimman ymmärrettävää.

Alasuutari (1999, 149–150) tuo esiin, että koska haastattelu on aina vuorovaikutustilanne siihen pätevät vuorovaikutuksen pelisäännöt. Yksilö ei koskaan vastaa kysymyksiin pyrkimättä muodostamaan jonkinlaista käsitystä siitä mihin kysymyksillä pyritään, mitä tutkimus käsittelee ja mitkä asiat ovat tutkimuksen kannalta olennaisia. Haastateltava itse valitsee mitä kertoo ja mitä jättää kertomatta sen mukaan minkä hän kokee haastattelijan kannalta oleelliseksi ja kiinnostavaksi.

Vaikka pyrin tekemään tutkimukseni kaikkien eettisten periaatteiden mukaan, niin suurimmat riskit lienevät haastateltavien oikeudessa osallistumattomuuteen sekä läsnäoloni vaikutus haastatteluista saamaani tietoon. Vaikka painotin haastateltaville osallistumisen vapaaehtoisuutta, mahdollisesti jotkut haastateltavista kokivat sosiaalisen paineen tai muun syyn takia osallistumisen pakolliseksi. Tutkimukseni luotettavuutta arvioitaessa on myös huomioitava vastaamatta jättäneet Pikku-Miina ryhmän käyneet henkilöt: heidän mielipiteensä olisi voinut tuoda tutkimukseen erilaisia näkökulmia ja vastauksia.

Olen osalle haastateltavista tuttu harjoitteluni osalta ja tämä voi osaltaan vaikuttaa saamiini vastauksiin. Yleensä haastateltavat pyrkivät vastaamaan sosiaalisesti hyväksytysti sekä sen mukaan, mitä he olettavat minun tutkimuksellani hakevan. Haastateltavat saattoivat jättää osan mielessään liikkuvista asioista sanomatta, mikäli he ajattelivat sen olevan epäolennaista

tutkimuksen kannalta tai sosiaalisesti vieroksuttua. Haastateltavat saattoivat näiden seikkojen vuoksi jättää jotakin tutkimukseni kannalta olennaista sanomatta, mikä vaikuttaisi tutkimukseni luotettavuuteen negatiivisesti.

Toisaalta elämäntilanteeni eroavaisuus, minulla ei ole pientä lasta, voi myös vaikuttaa siihen miten haastateltavat kokevat voivansa puhua minulle asioistaan. Koska haastattelu on aina sosiaalinen vuorovaikutustilanne, niin voi vastausten väärinymmärtämisestä tai väärästä tulkinnasta aiheutua myös eettisiä ja luottamuksellisia ongelmia tutkimukselleni. Tätä olen pyrkinyt välttämään tulkitsemalla haastateltavien puheita mahdollisimman vähän. Lisäksi olen lisännyt tutkimukseni luotettavuutta lisäämällä tuloksiin haastattelupätkiä, jotka todentavat kirjaamiani tuloksia.

Tutkimusprosessin arviointi

Tutkimusprosessi alkoi vuoden 2011 lopulla tutkimuspaikan valinnalla. Tutustuttuani minulle sopiviin eri vaihtoehtoihin päädyin valitsemaan tutkimuspaikaksi Ensi- ja turvakoti ry:n päiväryhmä Pikku-Miinan vauvaperheille. Ennen päätöstä olin tarkkaan harkinnut omat mielenkiinnon kohteeni sekä tarpeeni tutkimuksen suhteen.

Vuoden 2012 alussa alkoi varsinaisen tutkimuksen pohjatyön tekeminen tutustumalla valittuun asiakasryhmään ja aihealueeseen, sekä tutkimuksen metodikirjallisuuteen. Panostin tutkimusta pohjaaviin esseisiin paljon ja sain näistä suurta hyötyä varsinaista tutkimusraporttia kirjoitettaessa. Alusta asti keskityin tutkimuksen tekemiseen huolella, jotta välttyisin asioiden kirjoittamiselta useaan kertaan, sekä olisin aihealueeseen huolella perehtynyt.

Suoritin kymmenen viikon suuntaavien opintojen harjoittelun tutkimuspaikkaani Pikku-Miinaan ja tämän harjoittelun aikana perehdyin huolella tietoperustan kirjallisuuteen ja tutkittaviin ilmiöihin käytännössä harjoittelun puitteissa. Heti harjoittelun alkupuolella aloin myös hahmotella alustavaa haastattelurunkoa pohtimalla tutkimukseni kannalta olennaisia osa-alueita. Viimeistelin

haastattelurungon yhdessä Pikku-Miinan ohjaajien kanssa, jolloin sain heidän mielipiteensä ja hyväksyntänsä kysymystenasetteluun.

Ennen kesälomaa sain suoritettua haastattelut ja kesäloman aikana litteroin keräämäni aineiston. Litterointi vei odotettua kauemmin aikaa ja oli melko työlästä, kun suoritin aineistolle sanasta sanaan litteroinnin. Työskentelymotivaatio tuntui katoavan kesän ajaksi ja tutkimusprosessi ahdisti. Sain kuitenkin pidettyä tutkimusprosessin koko ajan enemmän tai vähemmän mielessä ja työstettyä sitä säännöllisesti.

Syksyllä 2012 suoritin harjoittelun loppuosan ja löysin uuden innon tutkimuksen tekemiseen. Tutkimuksen tulososa syntyi hetkessä ja innoitti minua tutkimusraportin kirjoittamiseen. Huolellinen taustatyöskentely auttoi tulososan kirjoittamisessa loppuraporttiin. Tämän jälkeen jatkoin tietoperustan työstämistä sekä tutkimuksen kieli- ja ulkoasun tarkistamista.

Kaiken kaikkiaan tutkimusprosessini eteni aikataulussa eikä suurempia viivästymisiä tai ongelmia ollut. Olin valmistautunut huolella tuleviin vaiheisiin ja pohtinut omia valintojani huolella. Tutkimukseni eteni opinnäytetyöseminaarien aikataulussa ja sain opettajilta sekä vertaisarvioijalta prosessiin palautetta ja tukea.

Itsearviointi

Tutkimusprosessi opetti minulle käytännössä tutkimuksen tekemisen vaiheet ja niissä työskentelyn. Opin paljon tutkimuksen tekemisen teoriaa ja tämän soveltamista käytäntöön. Tutkimusprosessi on pitkälti luovaprosessi, mutta silti prosessin huolellinen suunnittelu ja aikatauluttaminen ovat tarpeen. Pidin huolta, että tutkimusprosessini eteni koko ajan suunnilleen aikataulun mukaisesti, että sain ohjauksesta suurimman hyödyn ja vältyin liian suurelta kiireeltä.

Prosessin alkaessa vaadin itseltäni hieman liikaa ja tämän vuoksi tutkimuksen tekemisen into väheni tutkimuksen edetessä. Kesällä litterointia tehdessä

ymmärsin, että vuoden mittainen tutkimusprosessi ei voi koko ajan olla mielekästä, vaan välillä pitää kahlata eteenpäin vaikka mielenkiinto olisin vähissä. Prosessin myötä opin omat rajani ja tein tutkimusta muiden tehtävien ohella vaatimatta itseltäni enemmän mihin pystyin.

Kaiken kaikkiaan tein tutkimusta tunnollisesti ja panostaen tutkimuksen luotettavuuteen ja tekemisen oikeaoppisuuteen. Opin näkemään asioita eri kanteilta ja huomioimaan tutkimusta tehdessä erilaisia eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. Samalla opin todella paljon varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukemisesta sekä vertaisryhmien merkityksestä. Aloin tutkia tämän näkökannan läpi ympäristöäni ja pohtimaan kaupungin tarjoamia palveluja. Kriittinen, mutta realistinen katsantokanta kehittyi eteenpäin.

Kehityin haastattelijana tutkimuksen haastatteluja tehdessäni. Litteroidessani ensimmäisiä haastatteluja huomasin käyttäväni paljon täytesanoja ja kommentoivani haastateltavien kertomiin asioihin melko useassa välissä. Tämän huomattuani osasin seuraavissa haastatteluissa kehittyä enemmän kuuntelemaan ja vähentämään omaa puhettani, unohtamatta kuitenkaan kannustavia ja hyväksyä sanoja tai eleitä. Tämän olisi voinut välttää tekemällä esihaastattelun, jolla olisin testannut haastattelurunkoa, mutta myös löytänyt omat heikkouteni haastattelijana. En kuitenkaan löytänyt sopivaa esihaastattelukohdetta, joten esihaastattelun tekeminen jäi tämän vuoksi väliin.

LÄHTEET

Aalto, M. 2002. Turvallinen ryhmä. Helsinki: Aseman Lapset Ry.

Aamulehti. 2012. Tampere lopetti ryhmät, jossa tuoreet isät ja äidit saivat opetella vanhemmuutta.

<http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194765541565/artikkeli/tampere+lopetti+ryhmat+jossa+tuoreet+isat+ja+aidit+saivat+opetella+vanhemmuutta.html>. Viitattu 30.10.2012.

Ahokas, M. 2010. Ryhmät ja niiden väliset suhteet. Teoksessa Ahokas, M.; Lahikainen, A.; Pirttilä-Backman, A-M. & Suoninen, E. 2010. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOY. 185–242.

Alasutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Anttonen, A. 2006. Mukaan tulee kolmas. Teoksessa Supinen, V. & Anttonen, V. (toim.) 2006. Baby Blues. Perhekirja. Helsinki: Arktinen Banaani. 104–111.

Belt, R. 2010. Äiti-vauvapsykoterapia: esimerkkinä huumetaustaisten äitien ryhmähoito. Teoksessa Silvén, M. (toim.) 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö. Helsinki: Minerva Kustannus Oy. 149–165.

Bowlby, J. 1988. A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development. New York: Basic Books.

Dunderfelt, T. 2006. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOY.

Ensi- ja turvakotien liitto. 2012a. Liitto. www.ensijaturvakotienliitto.fi > Liitto. Viitattu 16.10.2012.

Ensi- ja turvakotien liitto. 2012b. Rahoitus. www.ensijaturvakotienliitto.fi > Liitto > Rahoitus. Viitattu 16.10.2012.

Ensi- ja turvakotien liitto. 2012c. Työmuodot. www.ensijaturvakotienliitto.fi > työmuodot. Viitattu 16.10.2012.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Gerhardt, S. 2007. Rakkaus ratkaisee. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle. Helsinki: Edita.

Haarala, P. 2006. Vauvan varjo. Kokemuksia synnytyksenjälkeisestä masennuksesta. Helsinki: Kirjapaja Oy

Haavisto, R. 2008. Äitiys on jatkumo. Lapsen Maailma 8/2008. 52–53.

Hautamäki, A. 2002. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle.. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY. 13–66.

Helkama, K.; Liebkind, K. & Myllyniemi, R. 2010. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hughes, D. A. 2011. Kiintymyksen keskeinen vanhemmuus. Toimivuutta vuorovaikutukseen. Tampere: PT-kustannus.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Häggman-Laitila, A.; Lyyra, V. & Ketomäki, T. 2003. Vauvaperheen ennaltaehkäisevä ja varhainen tuki: Kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsiperhe-projektista. Teoksessa Niemelä, P. (toim.); Siltala, P. & Tamminen, T. 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 380–400.

Juutilainen, K. & Sarkkinen, M. 2011. Synnytyksen jälkeinen masennus. Teoksessa Heiskanen, T.; Huttunen, M. & Tuulari, J. (toim.) 2011. Masennus. Helsinki: Duodecim, 337–353.

Jämsä, J. 2008. Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa Jämsä, J. (toim.) 2008. Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-Kustannus. 26–47.

Järvinen, R.; Lankinen, A.; Taajamo, T.; Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kajamaa, R. 2003. Varhainen vuorovaikutus – äiti-vauvaryhmät. Teoksessa Pölönen, R. & Sitolahti, T. (toim.) 2003. Ryhmä hoitaa - Teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Yliopistopaino. 293–305.

Kalavainen, S. (toim.) 2005. Ensikodin päiväryhmät. Kuvaus lastensuojelun vauvaperhetyön kehittymisestä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Kalavainen, S. (toim.); Hertz, R.; Huttunen, P.; Hämäläinen, P.; Isokytö, S.; Kalsta, J.; Nisula, R.; Vento, R. & Äijälä, S. 2005. Mikä on hoitavaa päiväryhmytyössä. Teoksessa Kalavainen, S. (toim.) 2005. Ensikodin päiväryhmät. Kuvaus lastensuojelun vauvaperhetyön kehittymisestä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 36–49.

Karmala, J. 2006. Vauva mullistaa koko suvun. Teoksessa Supinen, V. & Anttonen, V. (toim.) 2006. Baby Blues. Perhekirja. Helsinki: Arktinen Banaani. 140–141.

Kinnunen, U. & Rönkä, A. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Korhonen, A. & Sukula, S. 2004. Vauvaperhetyö. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kristeri, I. 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Krok, S. 2009. Hyviä äitejä ja arjen pärjääjiä. Yksinhuoltajia marginaalissa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Kouvo, A. & Silvén, M. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykinen hyvinvointi. Teoksessa Silvén, M. (toim.) 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö. Helsinki: Minerva Kustannus Oy. 65–89.

Kumpusalo, E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Sosiaali- ja terveyshallitus, raportteja 8/1991. Helsinki: VAPK-Kustannus.

Laine, K. 2002. Ihmissuhteet. Teoksessa Aho, S. & Laine, K. 2002. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava. 163–201.

Lampinen, A. 2006. Äitiyskoulu. Teoksessa Supinen, V. & Anttonen, V. (toim.) 2006. Baby Blues. Perhekirja. Helsinki: Arktinen Banaani. 112–113.

Leinonen, M. 2003. Mikä ryhmäpsykoterapiassa parantaa? Teoksessa Pölönen, R. & Sitolahti, T. (toim.) 2003. Ryhmä hoitaa - Teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Yliopistopaino. 135–151.

Mikkola, M. 2002. Yksinhuoltajan perhe. Teoksessa Helin, M.; Junntila, J. & Kähkönen, P. 2002. Perheasioita. Puhetta nykyperheestä. Tampereen hiippakunnan vuosikirja LIV. Tampere. 48–52.

Myllykangas, A. 2009. Mikä auttaa masennuksessa? Sosiaalinen tuki nuorten mielenterveysasiakkaiden selviytymistarinoiden näkökulmasta. Pro Gradu – tutkielma. Jyväskylä.

Mäkelä, J. 2003. Vanhempi-vauva- ja pikkulapsipsykoterapiat. Teoksessa Niemelä, P. (toim.); Siltala, P. & Tamminen, T. 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 364–379.

Mäntymaa, M. 2006. Early Mother-Infant Interaction. Determinants And Predictivity. Tampere: Tampereen yliopisto.

Niemistö, R. 2002. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Nurmi, J-E; Ahonen, T.; Lyytinen, H.; Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Pajunen, P. 2012. ”Meidän oma ainutlaatuinen ryhmämme” – vertaistuki äiti-vauvaryhmässä. Pro Gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Pikku-Miinan päivärytmi –moniste. Tampere: Ensi- ja turvakoti ry.

Punamäki, R-L. 2011. Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY. 95–114.

Päiväryhmä Pikku-Miina vauvaperheille – mainoslehtinen. Tampere: Ensi- ja turvakoti ry.

Relander, T. & Salo, A. 2007. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen – työn malli. Miten työntekijä voi tukea vanhemmat ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta? Opinnäytetyö. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.

Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Akateeminen väitöskirja. Sosiaalipolitiikanlaitos. Tampereen yliopisto. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.

Rönkä, A.; Litsilä, R.; Poikkeus, A-M. & Viheräkoski, J. 2002. Nuoret ja vanhemmat perhesuhteiden muutoksessa. Teoksessa Kinnunen, U. & Rönkä, A. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus. 51–70.

Rytkönen, T. & Rönkkö, L. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY.

Sarkkinen, M. 2003. Masentunut äiti – tyydyttävän äitiydenkokemuksen ulkopuolella. Teoksessa Niemelä, P. (toim.); Siltala, P. & Tamminen, T. 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 283–305.

Schulman, M. 2003. Vauvahavainnointi – oppia observoimalla. Helsinki: Therapiea-säätiö.

Sevón, E. & Huttunen, J. 2002. Odottavan äidin vastuu. Kinnunen, U. & Rönkä, A. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus. 72–98.

Siljama, P. 2006. Ihmeelliset ensihetket. Teoksessa Supinen, V. & Anttonen, V. (toim.) 2006. Baby Blues. Perhekirja. Helsinki: Arktinen Banaani. 17–19.

Siltala, P. 2003a. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä, P. (toim.); Siltala, P. & Tamminen, T. 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 16–43.

Siltala, P. 2003b. Traumatisoitunut vanhemmuus ja varhainen vuorovaikutus. Teoksessa Niemelä, P. (toim.); Siltala, P. & Tamminen, T. 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 268–282.

Siltala, P. 2006. Nainen ja masennus. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Silvén, M. 2010. Varhainen vuorovaikutus, kognitio ja kielen kehitys: hermostoa kaikki tyynni. Teoksessa Silvén, M. (toim.) 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö. Helsinki: Minerva Kustannus Oy. 45–63.

Sinkkonen, J. 2003. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa Niemelä, P. (toim.); Siltala, P. & Tamminen, T. 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 92–106.

Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim (15/2004). Saatavana myös <http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/etusivu> > Haku: Kiintymyssuhdeteoria > Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. (15/2004). Viitattu 24.10.2012.

Sisättö, V. 2006. Elämänjärjestys. Teoksessa Supinen, V. & Anttonen, V. (toim.) 2006. Baby Blues. Perhekirja. Helsinki: Arktinen Banaani. 12–16.

Soininen, H. 2012. Kaupungin kolmen perheryhmän lakkauttaminen on erittäin lyhytnäköistä. Tamperelainen: Lukijan blogi. <http://www.tamperelainen.fi/blogit/lukijalta/131770-kaupungin-kolmen-perheryhman-lakkauttaminen-on-erittain-lyhytnakoista>. Viitattu 30.10.2012.

Sosiaaliportti. 2012a. Vauvatyö. www.sosiaaliportti.fi > Lastensuojelun käsikirja > Työvälineet > Työmenetelmät > Vauvatyö. Viitattu 17.9.2012.

Sosiaaliportti 2012b. Vertaistuki – ”en olekaan ainut”. www.sosiaaliportti.fi > Vammaispalvelujen käsikirja > Itsenäisen elämän tuki > Vertaistuki. Viitattu 18.10.2012.

Supinen, M. 2006. Kuka sinä olet ja mitä olet tehnyt ystävälleni? Teoksessa Supinen, V. & Anttonen, V. (toim.) 2006. Baby Blues. Perhekirja. Helsinki: Arktinen Banaani. 146–148.

Sutela, A. 2005. Kymmenen vuotta ensikotien päiväryhmätoimintaa. Teoksessa Kalavainen, S. 2005. Ensikodin päiväryhmät. Kuvaus lastensuojelun vauvaperhetyön kehittymisestä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 11–14.

Taitto, A. 2002. Huomaa lapsi. Päihdeongelma perheessä. Helsinki: LK-kirjat.

Takala, P. 2002. Suomi Ruotsin jalanjäljissä – kehitys kohti ydinperheen jälkeistä aikaa. Teoksessa Helin, M.; Junttila, J. & Kähkönen, P. 2002. Perheasioita. Puhetta nykyperheestä. Tampereen hiippakunnan vuosikirja LIV. Tampere. 8-25.

Tampereen Ensi- ja turvakoti ry. 2012a. Tampereen ensi- ja turvakoti yhdistys. www.tetuko.fi > Me > Tampereen ensi- ja turvakoti yhdistys. Viitattu 16.10.2012.

Tampereen Ensi- ja turvakoti ry. 2012b. Päiväryhmä Pikku-Miina. www.tetuko.fi > Lapsiperheet > Päiväryhmä Pikku-Miina. Viitattu 16.10.2012.

Tarkka, M-T. 1996. Äitiys ja sosiaalinen tuki. Hoitotieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Tilastokeskus. 2012. Perhe. www.stat.fi/ > Tietoa tilastoista > Käsitteet ja määritelmät > Perhe. Viitattu 26.10.2012.

Törrönen, H. 2005. ”Yhdessä päin nyyhkettä” – muistiinpanoja ensikodin päiväryhmätyön kehittämistä. Teoksessa Kalavainen, S. 2005. Ensikodin päiväryhmät. Kuvaus lastensuojelun vauvaperhetyön kehittymisestä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 15–27.

Ulvi, T. 2012. Oravanpesä – vauvaperhetyö Helsingin perheneuvolan pohjoisen alueyksikön Maunulan toimipisteessä. Helsinki. www.suomenkasper.fi/binary/file/-/id/8/fid/152/ Viitattu 23.10.2012.

Uutela, A. & Vahtera, J. 1994. Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen tuki terveysresursseina. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim (11/1994). Saatavana myös <http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/etusivu> > Haku: Sosiaalinen tuki > Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen tuki terveysresursseina. (11/1994). Viitattu 15.10.2012.

Uutinen: Tampere lopetti ryhmät, jossa tuoreet isät ja äidit saivat opetella vanhemmuutta

Päivitetty 3.9.2012 19:02, julkaistu 3.9.2012 14:57

Kuva: Annina Mannila

Aamulehti

Kolmannen pienokaisensa juuri saaneet Piritta Kahari ja Pekka Peltonen ovat pahoillaan perheryhmien katoamisesta. He kokevat saaneensa ryhmästä kaivattua vertaistukea.

Tukea saaneet lapsiperheet eivät ymmärrä Tampereen päätöstä lopettaa kaupungin perheryhmät säästöihin vedoten.

Syksyllä alkavia ryhmiä oltiin jo kokoamassa, kun kesäkuussa tuli tieto toiminnan lopettamisesta. Keväällä aloittaneissa perheissä odotettiin innolla kesätauon päättymistä, mutta tauosta tulikin lopullinen.

Perheryhmät ovat tarjonneet tärkeää apua, kun pienten lasten perheissä seinät ovat tuntuneet kaatuvan päälle.

Kun ei olisi enää muuten jaksanut lähteä lapsen kanssa ulos, ryhmä on tarjonnut vertaistukea ja edes pienen hengähdystauon. Näin arki on lähtenyt rytmittymään ja monen äidin alakuloisuus on helpottanut, ennen kuin se olisi päässyt vaivaamaan enemmän.

– Ryhmässä sai apua päivärytmin löytämiseen ja tutustui muihin äiteihin, sanoo kolmen pienen lapsen äiti **Piritta Kahari**, 23.

Blogi -kirjoitus: Kaupungin kolmen perheryhmän lakkauttaminen on erittäin lyhytnäköistä

Kuva: Marjaana Varmavuori

Perheryhmätoimintaa on Tampereella järjestetty vuodesta 1995. Se on ollut tärkeä osa alle kolmevuotiaiden lasten perheitä tukevana palveluna.

1.9.2012 08:00

Tampereen kaupunki on valtuuston päätöksellä yhtenä menojen leikkaamistoimenaan päättänyt lopettaa Lapsiperheiden sosiaalipalvelujen järjestämän perheryhmätoiminnan. Päätös toiminnan lopettamisesta tuli henkilöstön tietoon täysin yllättäen, ja tieto otettiin vastaan tyrmistyksellä.

Toiminnan lopettaminen toteutetaan erittäin nopealla aikataululla tämän kesän loppuun mennessä. Tämä on sekä asiakkaille että työntekijöille erittäin raskas prosessi.

Perheryhmätoimintaa on Tampereella järjestetty vuodesta 1995 lähtien tärkeänä osana 0–3-vuotiaiden lasten perheitä tukevana palveluna. Perheryhmiä on kaupungissa kolme -Tesomalla, Kalevassa ja Multisillassa. Tuki toteutetaan käytännössä näissä ryhmissä, ei asiakkaiden kotona. Tämä osaltaan kannustaa asiakkaita omatoimiseen aktivoitumiseen ja palveluun hakeutumiseen.

Tampereella on monipuolinen ja edistysellinen lastensuojelun palvelujärjestelmä sekä ennalta ehkäisevissä että sijaishuollon palveluissa. kiitos edistyksellisten ja ammattitaitoisten palveluja suunnittelevien ja toteuttavien tahojen. Palveluja toteutetaan tilaajan ja tuottajan yhteistyönä.

Perheryhmätoiminta on yksi tärkeä osa tätä palvelujärjestelmää. Perheryhmien yhteistyökumppanit Tampereen hyvinvointi- ja terveystalouksissa pitävät perheryhmien toimintaa hyvin merkittävänä tukena asiakasperheille.

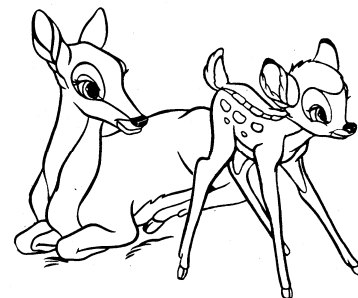
Tuki on vahvistanut vanhemmuutta sekä estänyt huostaanottoja ja osastohoidon tarvetta. Perheryhmien työntekijät ovat erittäin ammattitaitoisia ja motivoituneita työhön, jota he toteuttavat varsin rajallisin fyysisin resurssein.

Yksi oleellinen ja erittäin tärkeä perheryhmän tehtävä on tukea lasten ja vanhempien varhaista kiintymyssuhdetta ja vahvistaa sitä, sekä työntekijöiden ammattitaidon avulla että asiakkaiden keskinäisellä vertaisuudella. Siinä on lapsen varhaisen kasvun tukemisen ydin. Sitä tuskin voi liikaa korostaa.

Hannu Soininen, työsuojeluvaltuutettu, Tampereen kaupunki, avopalvelut

Saatekirje

Tämän kirjeen on minun puolestani teille välittänyt Pikku-Miinan työntekijät eikä minulle ole luovutettu henkilötietojanne tai osoitetietojanne.

Hei Sinä Pikku-Miina ryhmän käynyt!

Olen sosiaalian opiskelija Turun ammattikorkeakoulusta ja suoritan opintojeni viimeisen harjoittelun Pikku-Miinassa. Olen valinnut sosionomi (AMK) opinnoissani lapsi-, nuoriso- ja perhetyön suuntautumisvaihtoehdon, mikä tarkoittaa, että tulen valmistuttuani tekemään töitä lasten ja nuorten kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä. Harjoittelun (10 viikkoa, josta osa keväällä ja osa syksyllä) lisäksi teen opinnäytetyöni Pikku-Miinaan.

Nyt pyytäisinkin **Sinun** apuasi opinnäytetyöni tekemiseen!

Teen opinnäytetyöni haastattelututkimuksena ja kaipaisin haastateltavikseni Pikku-Miina ryhmää nyt käyviä ja ryhmän jo aiemmin käyneitä äitejä. Opinnäytetyössäni tutkin miten te äidit koette saaneenne apua ja tukea Pikku-Miinasta vanhemmuuteenne ja vuorovaikutukseen vauvanne kanssa. Lisäksi pyrin selvittämään, mikä merkitys toisilla ryhmäläisillä on ollut kokemukseenne ryhmän onnistumisesta, sekä miten Pikku-Miinan toimintaa voisi mahdollisesti jatkossa kehittää.

Haastattelun kestoa on vaikea arvioida, sillä se riippuu pitkälti siitä kuinka paljon haluat asioista minulle kertoa, mutta varaisin haastatteluun aikaa 1-2 tuntia, sillä kysymyksiä on melko paljon ja jotkut niistä ovat melko laajoja. Saat kysymykset ennen haastattelua niin ehdit jo valmiiksi miettiä vastauksiasi niihin. Haastattelut nauhoitetaan (lisää haastattelulupa -liitteessä). Minua koskee täysi vaitiolovelvollisuus ja täten haastattelumateriaali pysyy vain minun hallussani, eivätkä haastateltujen henkilötiedot tule esiin opinnäytteessäni.

PYRIN TEKEMÄÄN HAASTATTELUT VIIKOILLA 19 (7.–13.5), 20 (14.–20.5) ja 22 (28.5–3.6), mutta tarvittaessa haastatteluja voidaan tehdä myös kesäkuun alkuviikoilla, mikäli tämä sopii sinulle paremmin.

Mikäli olet halukas osallistumaan haastatteluun, otathan mahdollisimman pian yhteyttä minuun, niin sovitaan tarkempaa haastattelu-aikaa ja paikkaa. Voimme sopia haastattelupaikaksi Pikku-Miinan (Mäkipäänkatu 39–41 as 21, 33500 Tampere) tilat tai voin tulla tekemään haastattelun sinun kotiisi, mikäli tämä sopii sinulle paremmin.

Mikäli sinulla on opinnäytteeseeni liittyen kysyttävää tai olet kiinnostunut tulemaan haastateltavaksi, niin ota rohkeasti yhteyttä minuun tai Pikku-Miinan työntekijöihin:

Tiia Saarinen

Pikku-Miina Leea & Merja

**Kiitoksia ajastanne ja
oikein hyvää kesän odotusta!**

Terveisin,

Tiia Saarinen

Haastattelulupa

Hei!

Olen tekemässä opinnäytetyötäni (sosionomi AMK tutkinnossa) päiväryhmä Pikku-Miinaan vauvaperheille. Opinnäytetyöni on haastattelututkimus, joka käsittelee sitä, miten Pikku-Miinassa käyneet äidit ovat kokeneet saaneensa apua Pikku-Miinasta vanhemmuuteen ja varhaiseen vuorovaikutukseen vauvansa kanssa. Opinnäytetyössä selvitän myös toisten ryhmäläisten merkitystä sekä mahdollisia kehittämisajatuksia Pikku-Miinan toimintaan.

Nauhoitan haastattelut nauhurilla ja puran nauhoitetun aineiston tekstiksi koneelleni. Kerätyt raakamateriaalit (nauhoitetut haastattelut ja niiden tekstiversiot) ovat vain minun käytössäni. Kerättyjä aineistoja käytetään vain opinnäytetyöni tekemiseen, jonka valmistuttua (vuoden 2012 loppuun mennessä) raakamateriaalit hävitetään lopullisesti. Opinnäytetyössäni ei tule esiintymään haastateltujen henkilötietoja ja mahdolliset suorat lainaukset haastatteluista tullaan tekemään nimettöminä sekä mahdollisimman tunnistamattomina.

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen annan luvan haastatella minua opinnäytetyötä varten sekä nauhoittaa haastattelun yllä mainituin ehdoin.

(nimenselvennys)

Ystävällisin terveisin,

Tiia Saarinen

Haastattelukysymykset

TEEMAHAASTATTELU

Vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen päiväryhmä pikku-miinassa.

Taustatiedot

- Oma ikäsi ja vauvasi ikä ryhmän aikana?
- Kuuluuko perheeseen muita? Keitä?
- Kuinka mones Pikku-Miina ryhmä sinulla on menossa?/ Monessako ryhmässä olit mukana?
- Oletko saanut/saitko tukea muualta kuin Pikku-Miinasta?
- Mikä oli tulositysi Pikku-Miinaan?
- Mitä kautta löysit Pikku-Miinan?

Varhainen vuorovaikutus

- Millaista elämä vauvan kanssa oli ennen ryhmään tuloa? Millaista elämä on nyt?
- Millaisia tunteita vauvan hoitaminen sinussa herätti ennen ryhmää? Entä nyt?
- Onko kommunikointitapasi vauvasi kanssa muuttunut Pikku-Miinan myötä?
- Koetko vauvasi vaativaksi tai helpoksi? Miksi?
- Onko sinun helppoa vastaanottaa kaikki vauvan tunteet? Minkä tunteiden vastaanottaminen on vaikeinta?

Vanhemmuus

- Miltä tieto raskaudesta tuntui?
- Pelottiko vanhemmuus? Jos, niin mikä siinä pelotti? Keneltä sait tähän tukea?
- Kuvaile millainen vanhempi olit vauvallesi ennen ryhmää. Entä nyt?
- Ovatko Pikku-Miina käynnit vaikuttaneet tapaasi toimia vanhempana? Miten?
- Oletko saanut Pikku-Miinasta tukea vanhemmuuteen? Millaista tukea (konkreettisia esimerkkejä)?

Vertaistuki

- Mistä saat tukea?
- Mitä asioita voit jakaa tukiverkostojesi kanssa?
- Koetko saavasi riittävästi tukea ja apua vai onko joitain asioita joihin et saa riittävästi tai ollenkaan tukea ja apua?
- Millaisena koet ilmapiirin Pikku-Miinassa?
- Oliko Pikku-Miinaan helppo tulla? Mitkä asiat helpottivat/vaikeuttivat tuloa?
- Viihdytkö Pikku-Miinassa? Mitkä asiat saavat sinut viihtymään?
- Minkälaista tukea olet saanut Pikku-Miinan ohjaajilta? Entä muilta ryhmäläisiltä?
- Pidätkö tai aiotko pitää yhteyttä muihin ryhmäläisiin Pikku-Miinan jälkeen?

Kehittämisajatukset

- Koetko saavasi riittävästi tukea Pikku-Miinasta? Millaista tukea tai toimintaa olisit kaivannut lisää?
- Millaisia odotuksia sinulla oli Pikku-Miinan toimintaa kohtaan ennen ryhmään tuloa? Onko toiminta vastannut näitä odotuksia?
- Onko Pikku-Miinan toiminnassa jotakin mitä haluaisit muuttaa?
- Mikä on ollut Pikku-Miinassa parasta?
Mistä et ole pitänyt?

Onko sinulla jotain lisättävää tai muuta aiheeseen liittyvää sanottavaa?

Tutkimuslupa

Tampereen ensi- ja turvakoti ry
Munkkatu 38 b
33500 TAMPERE

TAMPEREEN
ENSI- JA TURVAKOTI RY

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

TUTKIMUKSEN TEKIJÄ

Sukunimi Saarinen	Etunimet Tiia Jemina	
Osoite [REDACTED]		
Puhelin [REDACTED]	Sähköpostiosoite [REDACTED]	
Muut tekijät		
Sukunimi	Etunimet	Syntymäaika
		/ :20__
		/ :20__
		/ :20__
		/ :20__
		/ :20__
Tutkimuslaitos, oppilaitos tai muu yhteisö, nimi Turun ammattikorkeakoulu		Koulutusohjelma/suuntautumisvaihtoehto Sosiaalialan ko./Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

TUTKIMUKSEN OHJAAJA(T) OPPILAITOKSESSA

Nimi Terttu Parkkinen	
Toimipaikka ja osoite Turun ammattikorkeakoulu, sosiaalialan ko., Ruiskatu 8, 20720 Turku	
Puhelin [REDACTED]	Sähköpostiosoite [REDACTED]
Oppiarvo ja ammatti Lehtori, FM	
Sitoudun ohjaamaan tutkimusta	
Päiväys 22.3.2012	Allekirjoitus <i>Terttu Parkkinen</i> TERTTU PARKKINEN

TUTKIMUS

Tutkimuksen nimi Pikku-Miina vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukijana - haastattelututkimus vanhempien kokemuksista	(ALUSTAVA)
Tutkimuksen taso/laatu Opinnäytetyö AMK	
Tutkimuksen kohdealue Lasten. ja perheiden palvelut (yksikkö)	Päiväryhmä Pikku-Miina vauvaperheille
Vanhuspalvelut (yksikkö)	_____
Muu, mikä	_____

TUTKIMUKSEN MUOTO

Kirjallinen tutkimus	☒
Audiovisuaalinen tuote (esim. ATK-ohjelma, cd-rom, video)	☐
Tuotekehitystyö	☐
Oppimateriaali	☐
Muu, mikä	☐

PÄÄASIALLINEN TUTKIMUSTAPA- JA MENETELMÄ

Otantatutkimus	☐
Havainnointi	☐
Kysely	☐
Haastattelu	☒
Sisällön erittely	☐
Muu, mikä	☐

AINEISTON KERUUAIKA- JA TUTKIMUKSEN ARVIOITU VALMISTUSMISAIKA

Aineiston suunniteltu keruu-aika			
Alkaa	vk 16	Päätyy	vk 22
Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika		8.11.2012	

YHTEENVETO TUTKIMUSSUUNNITELMASTA

Lyhyt yhteenveto tutkimussuunnitelmasta (tutkimuksen aihe, tarkoitus ja teoreettinen tausta, käytetty tutkimusaineisto, aineiston keruu- ja analysointitapa, tutkimuksen merkityksen arviointi)

Tutkimus on Turun AMK:n opinnäytetyö, sosiaalialan koulutusohjelman lapsi-, nuoriso- ja perhetyön suuntausvaihtoehdosta.

Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää Pikku-Miinan toimintaa ja osoittaa Pikku-Miinan toiminnan tarpeellisuus. Pyrin saamaan näyttöä toiminnan tarpeellisuudesta ja tuomaan esiin mahdollisia kehittämiskohteita vanhempien haastattelujen perusteella. Tutkimukseni tutkimustehtävinä on selvittää äitien kokemuksia siitä, miten: 1. Miten Pikku-Miina tukee varhaista vuorovaikutusta? 2. Miten Pikku-Miina tukee vanhemmuutta? 3. Millaisena vanhemmat kokevat vertaistuen Pikku-Miinassa? 4. Kuinka Pikku-Miinan toimintaa voisi kehittää?

Tutkimukseni teoreettinen tausta sisältää teoriaa teemoista vanhemmuus, varhainen vuorovaikutus sekä vertaistuki. Vanhemmuuden osalta käsittelem vanhemmuutta erilaisissa perheissä sekä vanhemmuuden tukemista. Varhaisen vuorovaikutuksen osalta keskityn sen merkitykseen sekä ongelmiin, mutta myös riintymyssuhdeteoriana (Bowlby, Ainsworth). Vertaistuen osalta käsittelem ryhmäteorioita, ryhmän kuntouttaminen elementtejä (vertaistuki, sosiaalinen tuki).

Kerään tutkimusaineistoni teemahaastattelun keinoin. Tavoitteenani on haastatella tämän hetken ryhmäläisiä (3 kpl) ja lisäksi ryhmän jo käyneitä (3-7 kpl) mahdollisuuksien mukaan. Nauhoitan haastattelut ja litteroin haastattelut koneelle sanasta sanaan. Aineiston analyysin teen teemahaastattelun rungon mukaan koodaten litteroidusta aineistosta kutakin teemaa koskevat tekstipätkät, jonka jälkeen tiivistän aineistoa karsimalla pois toistot ja epäolennaisuudet. Tämän jälkeen esitän aineistolleni kysymyksiä ja pyrin tarkastelemaan aineistoa eri näkökulmista ja löytämään perustellut vastaukset tutkimusongelmiini.

Tutkimus hyödyttää Pikku-Miinaa sillä tutkimukseni avulla Pikku-Miinan työntekijät saavat näyttöä toiminnastaan, kehittämisajatuksia tulevia ryhmiä varten ja esiin vanhempien mielipiteet ja kokemukset. Tutkimuksen hyöty voidaan nähdä myös yleistettävyyden siirrettävyytenä, jolloin tutkimustuloksiani voidaan käyttää apuna myös esimerkiksi vastaavanlaisista toimintaa muualle perustettaessa tai kehitettäessä.

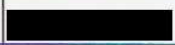
Hakemuksen liitteet (rastita)

tutkimussuunnitelma	☒
kyselylomake	☐
muu	☐

TUTKIJAN SITOUMUKSET JA ALLEKIRJOITUKSET

Sitoudun noudattamaan ehdotonta vaitiolovelvollisuutta ja luovuttamaan korvauksetta tutkimuksesta sen valmistuttua yhden kappaleen Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n toimistoon, Salhojankatu 27 B 2, 331 TRE Mikäli tutkimuksen teko keskeytyy, tulen ilmoittamaan siitä Tampereen ensi- ja turvakoti ry:lle.

Sitoumuksen allekirjoittavat kaikki ne henkilöt, jotka tutkimusta tehtäessä käsittelevät salassa pidettäviä tietoja)

Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus ja nimen selvennys	Henkilötunnus
Turku 22.3.2012	 Tiia Saarinen	

Osoite, johon päätös lähetetään

Tampereen ensi- ja turvakoti ry täyttää

PÄÄTÖS

Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin:

Tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa noudattamaan henkilötietolain määräyksiä.

Tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävitetään tai arkistoidaan henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla.

Tutkimusraportista ei ole yksilöitävissä tutkimuksen piiriin tai otantaan kuulunutta henkilöä.

Mahdollisesti tarvittavassa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä ao.henkilön lupa käyttää häntä koskevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja henkilöiden mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen heti niin halutessaan.

Tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimitetaan Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n käyttöön
Tutkimusluvan voimassaoloaika _____.

Muut ehdot:

Tutkimuslupaa ei myönnetä

Perustelut:

YHTEYSHENKILÖ(T) TAMPEREEN ENSI- JA TURVAKOTI RY:SSÄ

nimi	<i>Marja Lensio</i>	yksikkö	<i>Hallinto</i>
nimi	<i>Sisäministeriön Keskusyksikön</i>	yksikkö	<i>Toiminnaryhtöryhmä</i>